
BIBLIOTECA NAZIONALE VITT. EMANUELE
13
14 S
16

ENCHIRIDION TITVLORVM ALIQVOT IVRIS VIDELICET,

*

De verborum & rerum significatione, ex *Pandectis*.

De Regulis Iuris, *tum ex Pandectis, tum ex Decretalibus, & Sexto.*

De gradibus Affinitatis. *ex Pandectis.*

AD HAEC,

RVBRICAE omnes Cæsarei & Pontificij Iuris.

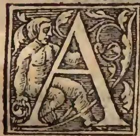
LVGDVNI,
APVD THEOBALDVM PAGANVM.

M. D. [illegible] I I.

DE VERBORUM SIGNIFICATIONE.

Titulus XVI. Libri Pandectarum, per ordinem Alphabeti.

Vlpianus Libro VIII. ad edictum Lex CXCIX.

Bsentem accipere debemus eũ, qui non est in eo loco, in quo petitur. Non enim trans mare absentem desideramus: sed si forte extra continentia urbis sit, abest. cæterum usque ad cõtinentia non abesse uidetur, si non latitet. Abesse non uidetur, qui ab hostibus captus est, sed qui à latronibus detinetur.

Paulus Libro XXIIII. Lex XXXIIII.

A Ctionis uerbo etiam persequutio continẽtur.

Vlpianus Libro VII.

Lex CXXXIX.

AEdificia Romæ fieri etiam ea uidentur, quæ in cõtinẽtibus Romæ ædificijs fiunt. Perfecisse ædificium is uidetur, qui ita consummauit, ut iam in usu esse poßit.

Idem. Libro ad edictum.

Lex XXVII.

AGer est locus, qui sine uilla est. Stipendiũ à stipe appellatum est, quòd per stipes, id est, modica æra colligatur. Idem hoc etiam tributum appellari Pomponius ait. Et sanè appellatur à cõtributione tributum: uel ex eo, quòd militibus tribuatur.

Paulus Libro XII.

Lex XXVIII.

ALienationis uerbum etiam ususcapionem continet. Vix est enim, ut non uideatur alienare, qui patitur usucapi. Eum quoque alienare dicimus, qui non utendo amisit seruitutem. Qui occasione adquirendi non utitur, non intelligitur alienare: ueluti qui hæreditatem omittit, aut optionem intra certum tempus datam non amplectitur. Oratio quæ neque coniunctionem, neque disiunctionem habet, ex mente pronũtiantis, uel disiuncta uel coniuncta accipitur.

Vlpianus

Vlpianus. Libro LXXVII. ad edictum.

Lex LXVII.

ALienatum nō propriè dicitur, quod adhuc in dominio uēditoris manet: uenditū tamen rectè dicitur. Donationis uerbo simpliciter loquendo omnē donationē cōprehendisse uidetur, siue mortis causa, siue non mortis causa fuerit.

Idem Libro LXXIX. ad edictum.

Lex LXXIX.

ALiud est capere, aliud accipere. Capere, cum effectu accipitur: accipere etiam si quis non sic accepit, ut habeat. Ideoq́; non uidetur quis capere, quod est restituturus. sic & peruenisse propriè illud dicitur, quod est remansurum. Hæc uerba, his rebus rectè præstari, hoc significant, ne quod periculum, uel damnum ex ea re stipulator sentiret.

Idem Libro III. ad legem Iul. Papiam.

Lex CXXXI.

*ALiud est fraus, aliud pœna, Fraus enim sine pœna esse potest: pœna sine fraude esse non potest. Pœna est *noxiæ uindicta: fraus & ipsa *noxia dicitur, & quasi pœnæ quædā præparatio. Inter mulctam autem & pœnam, multum interest: quum pœna generale nomen sit, & omniū delictorū coërcitio: mulcta specialis pec-* *nox *nox

cati, cuius animaduersio hodie pecuniaria est. Pœna aũt nõ tantũ pecuniaria, uerùm & capitis & existimationis irrogari solet. Et mulcta quidẽ ex arbitrio eius uenit, qui mulctã dicit: pœna nõ irrogatur, nisi quæ quaque lege, uel quo alio iure specialiter huic delicto imposita est: quinimò mulcta ibi dicitur, ubi specialiter pœna non est imposita. Itẽ mulctã is dicere põt, cui adiudicatio data est. Magistratus enim solos, & præsides ꝓuinciarũ posse mulctã dicere, mãdatis permissum est. pœnã autẽ unusquisqȝ irrogare potest, cui huius criminis, siue delicti executio cõpetit.

Idem Libro XI.

Lex CLXXIIII.

ALiud est promittere furẽ nõ esse, aliud furto noxiaqȝ solutũ. Qui enim dicit furẽ non esse, de hominis proposito loquitur: qui furto* noxiaqȝ solutũ, nemini esse furti obligatũ ꝓmittit.*

*noxá- *noxá- e.

Paulus Libro II. ad legem Iuliam.

Lex CXXXII.

*ANniculus amittitur, qui extremo anni die moritur: & consuetudo loquendi id ita esse declarat. Ante diem decimũ Calendarum. &, Post diem decimum Calendarum. * utroqȝ sermone undecima dies significatur. Falsum est eã peperisse, cui mortuæ filius extractus est.*

* nec utroqȝ.

Idem

Idem Libro II.

Lex CXXXIIII.

ANniculus non statim ut natus est, sed trecentesimosexagesimoquinto die dicitur, incipiente plane, non exacto die: quia annũ ciuiliter, non ad momenta tẽporũ, sed ad dies numeramus.

Caius Libro XXIIII. ad edictũ prouin.

Lex LI.

APpellatione parẽtis, nõ tãtũ pater, sed etiã auus & proauus, & deinceps omnes superiores cõtinẽtur: sed & mater, & auia, & proauia.

Paulus Libro LXXIII.

Lex LXXII.

APpellatione rei etiam pars continetur.

Pomponius libro VI. epistolarum.

Lex CCXLVI.

APud Labeonem libris * πιθανῶν *ita scriptum est: Exhibet, qui præstat eius, de quo agitur, præsentiam. Nam etiam qui sistit, præstat eius, de quo agitur, præsentiam. Nec tamen exhibet, qui mutum aut furiosum, aut infantem exhibet: nõ enim potest uideri eius præstare præsentiam, cùm nemo ex eo genere præsens satis aptè appellari potest. Restituit, non tantum qui solum corpus, sed etiam qui omnem rem conditionemq; reddita causa præstat, &*

*id e uerisi lium

tota restitutio, iuris interpretatio est.

Caius. Libro XXI.

Lex XLI.

ARmorum appellatio non utique tantùm scuta, & gladios, & galeas significat: sed & fustes, & lapides.

Modestinus Lib. III. Pandectarum.

Lex CVII.

ASsignare libertum, hoc est, testificari, cuius ex liberis libertum eum esse uelit.

Vlpianus Libro X. ad edictum.

Lex XV.

BOna ciuitatis abusiuè publica dicta sunt: sola enim ea publica sunt, quæ populi Romani sunt.

[Adde l. ...ũ qui. et inter pu... lica.]

Modestinus Libro V. Pandect.

Lex CX.

BOnæ fidei emptor esse uidetur, qui aut ignorauit eam rem alienam esse: aut eum, qui uendidit, ius putauit uendendi habere: puta procuratorem aut tutorem esse.

Vlpianus Lib. LVIII. ad edict.

Lex XLIX.

BOnorũ appellatio aut ciuilis est, aut naturalis. Naturaliter bona ex eo dicuntur, quòd beant: hoc est, beatos faciũt. Beare est prodesse.

In

In bonis autem nostris computari sciendum est, non solùm quæ dominij nostri sunt, sed & si bona fide à nobis poßideantur, uel superficiaria sint. Aequè bonis adnumerabitur, etiam si quid est in actionibus, petitionibus, persecutionibus. Nam hæc omnia in bonis esse uidentur.

Africanus Libro 11'11. quæst.

Lex CCVIII.

B*Onorum appellatio, sicut hæreditatis, uniuersitatem quandam ac ius succeßionis, & non singulas res demonstrat.*

Pomponius Lib. v1. ad senatusconſ.

Lex LXXXIX.

B*oues magis armẽtorum, quàm iumentorum nomine appellantur. Hoc sermone, dum nupta erit: primæ nuptiæ significãtur. Inter reddere, & ædere rationes, multum interest: nec is, qui ædere iussus est, reliquum reddere debet. Nam & argentarius ædere rationem uidetur, etiam si quod reliquum sit apud eum, non soluat.*

Vlpianus Libro xxv. ad edictum.

Lex CLXVII.

C*Arbonum appellatione materiam non contineri, Offilius ait. Sed an lignorũ? & fortaßis quis dicet, nec lignorũ: non enim lignorum gratia hæc testator habuit. Sed titiones, & alia* Adde pacti,

ligna cocta, ne fumum faciant, utrum ligno, an carboni, an suo generi adnumerabimus? Et magis est, ut proprium genus habeant. Sulfurata quoque de ligno, æque eandem habebũt definitionem. Ad faces quoque parata, nõ erunt lignorum appellatione comprehensa: nisi hæc fuerit uoluntas. Idem etiã de nucleis oliuarum, sed & de balanis est: uel si qui alij nuclei sunt. De pinu autẽ integri strobyli, ligni appellatione cõtinebũtur.

Idem Libro I. de adulter.

Lex CCXIII.

CEdere diem, significat incipere deberi pecuniam. Venire diem, significat eum diem uenisse, quo pecunia peti posit. Vbi ergo purè quis stipulatus fuit: & cessit, & uenit dies, ubi in diem, cessit dies, sed nondum uenit. Vbi sub conditione: neque cessit, neque uenit dies pendente adhuc conditione. Aes alienũ est, quod nos alijs debemus. Aes suum est, quod alij nobis debent. Lata culpa, est nimia negligentia: id est, non intelligere quod omnes intelligunt.

Iabolenus Libro VI. ex Caſsio.

Lex CXI.

CEnsere est constituere, & præcipere. unde etiam dicere solemus, censeo ut hoc facias: &, Senatum aliquid censuisse. Inde Censoris

nomen uidetur esse tractum.

Paulus Libro VI.

Lex CXL.

CEpisse quis intelligitur, quãuis alijs adquisiuit.

Caius Libro LXXII.

Lex XLIIII.

CAetera quoque, quibus tuendi, curandíue corporis nostri gratia utimur, ea appellatione significantur.

Constituitur infrà post l. verbo victus.

Vlpianus Lib. 12. ad Senatusconf.

Lex CLX.

CAeterorum, & reliquorum appellationẽ etiam omnes continentur: ut Marcellus ait: circa eum, cui optio serui legata est, cæteri Sempronio. Nam tentat, si non optet, omnes ad Sempronium pertinere.

Idem Libro LX.

Lex LVI.

COgnoscere instrumenta, est relegere, & recognoscere. Dispungere, est conferre accepta, & data. Liberorum appellatione continentur, non tantùm, qui sunt in potestate, sed omnes qui sui iuris sunt, siue uirilis siue fœminini sexus sunt, exúe fœminis descendentes.

Idem

Idem Libro XXVIII.

Lex CLXXIII.

Collegarum appellatione ij continentur, qui sunt eiusdem potestatis. Qui extra continentia urbis est, abest, cæterùm usque ad continentia, non abesse uidebitur.

Idem.

Lex CLXXXVI.

Commẽdare nihil aliud est, quàm deponere.

Idem. Libro XII.

Lex LIIII.

Cõnecte l. credi- tor autẽ. & l. cre- ditores, & l. cre- ditorũ.

Conditionales creditores dicuntur ij, quibus nondum competit actio, est autem competitura: uel qui spem habent, ut competat.

Paulus Libro XVII.

Lex XXIX.

Adde l. alienatio nis ver- bum.

Coniunctionem enim nonnunquã pro disiunctione accipi, Labeo ait: ut in illa stipulatione, mihi hærediq; meo: te hæredemq; tuum.

Florentinus Libro x. Institut.

Lex CCIX.

Coram Titio aliquid facere iussus, nõ uidetur præsente eo fecisse, nisi is intelligat. Itaque si furiosus, aut infans sit, aut dormiat: nõ uidetur corã eo fecisse. Scire autẽ, nõ etiam uelle is debet. nã & inuito reo rectè fit, quod iussum est.

Paulus

Paulus Libro XVI. breuis edict.

Lex LV.

CReditor autem is est, qui exceptione perpetua summoueri non potest. Qui autem temporalem exceptionem timet, similis est conditionali creditori.

Vlpianus Libro VI. ad edictum.

Lex X.

CRēditores accipiendos esse constat eos, quibus debetur ex quacunque actione, uel persequutione, uel iure ciuili (sine ulla exceptionis perpetuæ remotione) uel honorario, uel ordinario, uel extraordinario, siue purē, siue in diem, siue sub conditione. Quòd si natura debeatur, non sunt loco creditorum. Sed & si non sit mutua pecunia, sed contractus, creditores accipiuntur.

Caius Libro I. ad edict. prouinc.

Lex XI.

CReditorum appellatione non ij tantum accipiuntur, qui pecuniam crediderint: sed omnes, quibus ex aliqua causa debetur.

Celsus Lib. XXVIII. Digestorum.

Lex XCVIII.

CVm bis sexto calendas est, nihil refert, utrū priore, an posteriore die, quis natus sit, & sic deinceps sexto calendas eius natalis dies est.

Nam

Nam id biduum pro uno die habetur: sed posterior dies intercalatur, non prior. Ideo quo anno intercalatũ nõ est, sexto calẽdas natus, cùm bis sexto calẽdas est, priorẽ diẽ natalẽ habet. Cato putat mensem intercalarẽ addititiũ esse: omnesq́ eius dies ꝓ momẽto tẽporis obseruat: extremoq́ diei mensis Februarij tribuit. Quintus Mutius, Mẽsis, ait, intercalaris cõstat ex diebus XXIX.

Alphenus Varus Libro II. Digestorum.

Lex CCII.

CVm in testamento scriptum esset, ut hæredes in funere, aut in monumento duntaxat aureos centum cosumerent: non licet minus consumere. si amplius uellent, licet: neq́ ob eam rem contra testamentum facere uidentur.

Paulus Libro X. ad Plautium.

Lex LXXXI.

CVm prætor dicit, ut opus factũ restituatur: etiã dãnũ datũ actor cõsequi debet. Nã uerbo restitutiõis omnis utilitas actoris cõtinetur.

Idem Libro VII. Imperialium sententiarum in cognitio. prolatarum.

Lex CCXL.

CVm quærebatur an uerbũ, soluto matrimonio dotẽ reddi, nõ tãtùm diuortiũ, sed etiam mortem contineret; hoc est, an de hoc quoq́ casu

cõtrahentes seruiãt. & multi putabãt nõ de hoc sensisse: & quibusdã aliis cõtrà uidebatur: secundũ hoc Titus Imperator ꝓnuntiauit, id actũ eo pacto, ut nullo casu remaneret dos apud maritũ.

Celsus Libro XXXII. Digestorum.

Lex XCVII.

CVm stipulamur quanta pecunia ex hæreditate Lucij Titij ad te peruenit: res ipsas quæ peruenerunt, non pretia earũ spectare uidemur.

Modestinus Libro IIII, Pandectarum.

Lex CVIII,

DEbitor intelligitur is, à quo inuito exigi pecunia potest.

Paulus Libro II. ad edict. ædil.

Lex LXXVI.

DEdisse intelligendus est, etiam is, qui permutauit, uel copensauit.

Terentius Clemens Lib v. ad l. Iul. Pap.

Lex CLI.

DElata hæreditas intelligitur, quam quis poßit adeundo consequi.

Modestinus Libro VII. Regula.

Lex CII.

DErogatur legi, aut abrogatur. derogatur legi, cùm pars detrahitur; abrogatur legi, cũ prorsus tollitur.

Vlpian

Vlpianus Libro VI.

Lex XL.

DEtestatio est denuntiatio facta cum testatione. Serui appellatio etiam ad ancillam refertur. Familiæ appellatione liberi quoq; continentur, Vnicus seruus, familiæ appellatione non continetur, nec duo quidem familiam faciũt.

Modestinus Libro I. de præscript.

Lex CVI.

DImissoriæ literæ sunt, quæ uulgò dicuntur apostoli. Dimissoriæ aũt dictæ sunt, quòd per eas causa ad eũ, q appellatus est, dimittitur.

Caius Lib V. Legis duodecim tabularũ.

Lex CCXXXVIII.

DVobus negatiuis uerbis quasi permittit lex magis, quàm prohibeat. Idq́; etiam Seruius animaduertit.

Vlpianus Lihro I. ad Senatusconsul.

Lex CLIX.

ETiam aureos nummos æs dicimus.

Idem Libro VII.

Lex CXLI.

*ETiam ea mulier, cùm moreretur, creditur filiũ habere, quæ exciso *uẽtre ædere poßit. Necnon etiam alio casu mulier potest habere filium, quem mortis tempore non habuit: utputa eum*

* utero

eum qui ab hostibus captus remeauit.

Caius Lib. III. ad edictum.

Lex XVI.

EVm, qui uectigal populi Romani conductum habet, publicanũ appellamus. nã publici appellatio in compluribus causis ad populum Romanum respicit. Ciuitates enim loco priuatorum habentur.

Paulus Lib. II. Manualium.

Lex CCXXVII.

EX illa parte edicti, Eum quem ei hæredem esse oportet, hæredis hæredibus bonorũ possessio non defertur. Itẽm in substitutione his uerbis, Quisquis hæres mihi erit. proximus hæres tantum significatur. imò non tantùm proximus hæres, sed etiam scriptus.

Vlpianus Lib. XXIIII.

Lex CLXXXIX.

FAcere nõ oportere, & hanc significationem habet, ut abstineat quis ab eo facto, quod cõtra cõuentionem fieret: & curare ne fiat.* * alias deest negatio.

Pomponius Lib. XXIII.

Lex CLXXV.

FAciendi uerbo, reddendi causa etiam continetur.

Caius Lib. XVI. ad edict. prouinc.

Lex CXCVI.

Annecte l. pronũtiatio.

FAmiliæ appellatione, & ipse princeps familiæ cõtinetur. Fœminarum liberos in familia earum non esse, palàm est: quia qui nascũtur, patris, non matris familiam sequuntur.

Caius Libro III.

Lex CCXXXV.

FErri propriè dicimus, quæ quis suo corpore baiulat: portari ea, quæ quis iumento secum ducit: agi ea, quæ animãtia sunt. Fabros tignarios dicimus nõ eos duntaxat, qui tigna dolant, sed omnes, qui ædificant.

Paulus Libro III. ad Vitellium.

Lex LXXXIIII.

FIlij appellaiõe omnes liberos, intelligimus.

Iulianus.

Lex LXXVI.

FRugem ꝓ reditu appellari, non solùm pro frumentis, aut leguminibus, uerũ etiã pro eo quod ex uino, uel ex syluis cæduis, cretæfodinis, lapicidinis capitur. Iulianus scribit, fruges oẽs esse quibus homo uescatur, falsum esse, non enim carnes, aut aues, ferásue, aut poma fruges dici. Frumentũ autẽ id esse, quod arista in se teneat, rectè Gallum definiße. Lupinũ uerò & fabas, fruges

fruges potius dici: quia non arista, sed siliqua continentur: quæ Seruius apud Alfenum in frumento contineri putat.

Triphonius Lib. 1. disputat.

Lex CCXXV.

FVgitiuus est, non is, qui solum fugiẽdi à domino consilium suscepit, licet id se facturũ iactauerit: sed qui in ipsum factum fugæ, uitium mentis deduxerit. Nam & furem, & adulterum, & aleatorem, quanquam alia significatione, ex animi propositione cuiusq; sola dicere quis possit, etiam eum, qui nunquam alienam rem inuito domino subtraxerit: qui nunquam alienam matremfamiliâs corruperit: si modò eius mentis sit, ut occasione data id commissurus sit: tamen oportere hæc eadem crimina assumpto actu intelligi: & ideo fugitiuum quoq;, & errorem, non secundum propositionem solam, sed cum aliquo facto intelligi constat.

Florentinus Libro VII. Instit.

Lex CCXI.

FVndi appellatione omne ædificiũ, & omnis ager cõtinetur. Sed in usu urbana ædificia, ædes: rustica, uillæ dicuntur. Locus uerò sine ædificio, in urbe, area: in rure autẽ, ager appellatur: idemq; ager cum ædificio: fundus dicitur

Vlpianus Lib. v. ad legem Iuliam.

Lex CXXXVI.

GEneri appellatiōe & neptis, & proneptis, tam ex filio, quàm ex filia editarum, cæterarumq; maritos contineri, manifestum est.

Idem Lib. XXIII. ad edict.

Lex CLXXXVIII.

HAbere duobus modis dicitur: altero iure dominij: altero, obtinere sine interpellatione id, quod quis emerit. Cautum intelligitur, siue personis, siue rebus cautum sit.

Paulus Lib. XXXVIII. ad edict.

Lex CXCII.

HAec adiectio, plurísue, non infinitam pecuniam continet, sed modicam duntaxat: ut taxatio hæc, Solidorum decem plurísue. ad minutulam summam referatur.

Caius Lib. I. de verbo. obliga.

Lex. CCXXXI.

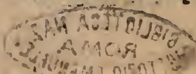
HAec enūtiatio, quæ fuit pluris aureorum triginta: simul & quantitatis, & æstimationis significatiua est.

Iulianus Lib. II. Digesto.

Lex CC.

* noxis. *noxæs. *HAec stipulatio* noxijs solutū præstari: nō existimatur ad eas* noxias pertinere,*

quæ

quæ publicam exequutionem, & coërcitionem capitalem habent.

Vlpianus Lib. LXXIII. ad edict.

Lex LXIX.

H*Aec uerba, cui rei dolus malus abfuerit: generaliter comprehendũt omnem dolum, quicunque in hanc rem admissus est, de qua stipulatio est interposita.*

Proculus Libro v. Epistol.

Lex CXXIIII.

H*Aec uerba, ille aut ille: non solùm disiunctiuæ, sed etiam subdisiunctiuæ orationis sunt. Disiunctiuum est, ueluti cùm dicimus, aut dies aut nox est: quorũ posito altero, necesse est tolli alterum: item sublato altero, poni alterum. Ita simili figuratione uerbum, aut, potest esse subdisiunctiuum. Subdisiunctiuorũ autẽ genera sunt duo: unũ, cùm ex propositis finibus ita non potest utrunq; esse, ut possit neutrum esse: ueluti cùm dicimus, aut sedet, aut ambulat. Nã ut nemo potest utrunq; simul facere, ita aliquis potest neutrum: ueluti is, qui accumbit. Alterius generis est, cùm ex propositis finibus, ita non potest neutrum esse, ut possit esse utrunque: ueluti cùm dicimus, omne animal aut facit aut patitur. Nullũ enim animal est, quod nec faciat,*

nec patiatur: at poteſt ſimul & pati & facere.

Paulus Libro xxx.

Lex LXXIII.

HAec uerba in ſtipulatione poſita, eã rem recte reſtitui: fructus cõtinent. recte enim uerbum, pro uiri boni arbitrio eſt.

Idem libro I. ad edictum.

Lex CXCIII.

HAec uerba, quanti eam rem apparet eſſe: non ad id, quod intereſt, ſed ad rei æſtimationem referuntur.

Vlpianus libro LXII. ad edict.

Lex LXV.

HAeredis appellatio, non ſolùm ad proximum hæredem, ſed etiã ad ulteriores refertur. Nam & hæredis hæres, & deinceps, hæredis appellatione continentur.

Idem libro xxx. ad Senatuſconſul.

Lex CLXX.

HAeredis apellatione omnes ſignificari ſucceſſores credendum eſt, etſi uerbis non ſint expreßi.

Pomponius libro III.

Lex CXIX.

HAereditatis appellatio, ſine dubio continet etiam damnoſam hæreditatem, iuris enim

a nomen est, sicuti bonorum possessio.

Paulus lib. IIII. ad legem Iuliam.

Lex CXXXVIII.

Hereditatis appellatione, bonorum quoque possessio continetur.

Pomponius lib. VIII. ad Q. Mutium.

Lex CXXII.

*Herennius * ait, si ita scriptũ sit, Filio filijsq; meis hosce tutores do: masculis dũtaxat tutores datos: quoniam à singulari casu, hoc est, filio, ad pluralem uidetur transisse, continentem eundem sexum, quem singularis prior positus habuisset. Sed hoc facti, nõ iuris habet quæstionem. Potest enim fieri, ut in singulari casu de filio senserit: deinde plenius omnibus liberis prospexisse in tutore dando uoluerit, quod magis rationabile esse uidetur.* *aliás Seruius

Caius lib. x. ad leg. Iul. Pap.

Lex CLII.

Hominis appellatione tam fœminam, quàm masculum contineri, non dubitatur.

Pompoius lib. II. ad Q. Mutium.

Lex CXVIII.

Hostes ij sunt, qui nobis, aut quibus nos publicè bellum decreuimus: cæteri latrones, aut prædones sunt.

Vlpianus Lib. IX.

Lex CXLIII.

ID apud se quis habere uidetur, de quo habet, actionem: habetur enim, quod peti potest.

Idem Lib. LXVI. ad edictum.

Lex LXVIII.

ILla uerba, arbitratu Lucij Titij fieri: ius significant, & in seruum non cadunt.

Paulus Lib. II. ad edictum.

Lex CLXI.

ILla uerba, optimus maximusq́; est: uel in eũ cadere possunt, qui solus est. Sic & circa edictum Prætoris supremæ tabulæ habẽtur etiam solæ. Pueri appellatione etiã puella significatur. Nam & fœminas puerperas appellant recentes ex partu: & Græci communiter * *ὁ καὶ ἡ παῖς appellant.*

* *Id est, hic & hæc pu-r.*

Idem Lib. III. ad Plautum.

Lex LXXIX.

* *παῖδας*

IMpẽsæ necessariæ sunt, quæ si factæ nõ sint, res aut peritura, aut deterior futura sit. Vtiles impensas esse, Fulcinius ait, quæ meliorẽ dotem faciant, deteriorẽ esse non sinant: ex quibus reditus mulieri adquiratur: sicut arbusti pastinationes ultra quàm necesse fuerat: item doctrinam puerorũ: quorum nomine onerari mulierẽ ignorantem

rantẽ uel inuitam nõ oportet, ne cogatur fundo, aut mancipijs carere. In his impẽsis & pistrinũ & horreum insulæ dotali adiectũ plerunq; dicimus. Voluptariæ sunt, quæ speciẽ dũtaxat ornant, nõ etiam fructum augẽt: at sunt uiridaria, aquæ saliẽtes, incrustatiões, loricatiões, picturæ.

Papinianus Lib. 11. Responso.

Lex CCXIX.

IN cõuentionibus cõtrahentiũ uoluntatẽ potius, quàm uerba spectari placuit. Cùm igitur ea lege fundũ uectigalem municipes locauerint, ut ad hæredẽ eius, q̃ susceperit, pertineret: ius hæredũ ad legatariũ quoq; transferri potuit.

Paulus Lib. IX. ad Plautium.

Lex LXXX.

IN generali petitione legatorum, etiam datæ libertates continentur, ex mente legis duodecim tabularum.

Vlpianus Lib. 11. ad edictum.

Lex III.

IN itinere faciendo uiginti millia passuum in dies singulos peragenda, sic sunt accipienda, ut si post hãc dinumerationẽ minus quàm uiginti millia supersint, integrum diẽ occupẽt: ueluti si XXI. milia paßuũ sunt, biduũ eis attribuetur: quæ dinumeratio ita demũ * colligẽda erit, * faciẽda.

si de die nō conueniat. Eius q apud hostes decessit, dici hæreditas nō potest, qa seruus decessit.

Alphenus Varus lib. VIII. Digest.

Lex CCIIII.

IN lege censoria Portus Siciliæ ita scriptū erat. Seruos, quos domū quis duceret suo usu, pro his portorium ne dato. Quærebatur, si quis à Sicilia seruos Romā mitteret fundi instruendi causa: utrum pro his hominibus portoriū dare deberet, nec'ne. Respōdit duas esse in hac scriptura quæstiones. Primam, quid eßet, domū ducere: alterā, qd eßet, usu suo ducere. Igitur quæri solet, utrū ubi quisq; habitaret, siue in prouincia, siue in Italia: an dūtaxat in sua cuiusq; patria domus esse rectè diceretur. Sed de re rectè constitutū esse, eam domū unicuique ibi debere existimari, ubi quisq; sedes & tabulas haberet, suarumq; rerum constitutionē fecißet. Quid autem eßet, usu suo, magnam habere dubitationē. Et magis placere quod uictus sui causa paratū esset, tantū cōtineri. Itemq; de seruis eadē ratione quæri, qui eorū usus sui causa parati essent, utrū dispensatores, insularij uillici, atrienses, textores: an operarij quoq; rustici, qui agrorū colendorū causa habentur, ex quibus paterfamiliás fructus caperet, quibus se toleraret; oēs denique*

**omnibus*

seruos

seruos quos quisque emisset ut ipse haberet, atque eis ad aliquam rem uteretur, neque ideo emißet ut uenderet. Et sibi uideri, eos demum usus sui causa patremfamiliâs habere, qui ad eius corpus tuendum, atque ipsius cultum propositi destinatique eßent: quo in genere uectores, cubicularij, coci, administratores, atque alij, qui ad eiusmodi usum parati eßent, numerarentur.* * actores.

Quintus Mutius lib. singulari.* ὅρων. *Id est, finitionum.

Lex CCXLI.

INrutis et cæsis ea sunt, quæ terra nō tenētur, quæque opere structili tectoriôue nō cōtinētur.

Celsus lib. xxxv. Digestorum.

Lex CLVIII.

INusu iuris frequenter uti nos, Cassellius ait, singulari appellatione, cū plura generis eiusdem significare uolumus. nam & multum hominem uenisse Romam, & piscem uilem esse dicimus. Item in stipulādo satis habemus de hærede cauere: Si eares secundum me, hæredémue meum iudicata erit. & rursus: Quod ob eam rem te hærede̅mue tuū. nempe æquè & si plures hæredes sint, continentur stipulatione.

Pomponius lib. II. ad S. C.

Lex CLXIII.

IN uulgari substitutiōe, qua ei, qui supremus

morie

morietur, hæres substituitur: rectè substitutus. etiam unico intelligitur, exemplo legis duodecim tabularum. ex quibus proximus agnatus, etiam solus habetur. Si quis ita in testamento scripserit, Si quid filio meo acciderit, Dama seruus meus liber esto: mortuo filio, Damæ liber erit, licet enim accidãt aliqua & uiuis, attamen uulgari sermone etiam mors significatur.

Paulus. Lib. XXVIII.

Lex CLXXXIIII.

Adde l. tabernæ. & l. instructam.

I*Nde tabernacula, & cõtubernales dicti sunt,*

Vlpianus Lib. I. ad edictum.

Lex CXCVII.

I*Ndicasse reum, est detulisse, arguisse, accusasse, & conuicisse.*

Vlpianus.

Lex. XLV.

I*Nstrato omne uestimentum contineri, quod inijciatur, Labeo ait: Neq; enim dubium est, qui stragula uestris sit quod Græci περίστρωμα uocant. In uictu ergo uestẽ accipiemus, nõ stragulam: instratum, omnem stragulam uestem.*

Vlpianus Lib. XXVIII. ad edictum.

Lex CLXXXV.

I*Nstructam autem tabernam sic accipimus, quæ & rebus & hominibus ad negotiationẽ*

paratis

paratis constat.

Terent. Clemens lib. x i i. ad legem Iuliam Papiam.

Lex. CLIII.

INtelligendus est mortis tempore fuisse, qui in utero relictus est.

Paulus Lib. x x x v.

Lex CXCI.

INter diuortium & repudium hoc interest, quod repudiari etiam futurum matrimonium potest: non rectè autem sponsa diuertisse dicitur, quod diuortium ex eo dictum est, quod in diuersas partes eunt qui discedunt.

Paulus Lib. x l i i i i. ad edictum.

Lex CXCIIII.

INter donum & munus hoc interest, quod inter genus & speciem. Nam genus esse donum Labeo ait, á donando dictum: munus speciem. nam munus esse donum cum causa: utputa natalitium, nuptiarum.

Vlpianus Lib. l i. ad edictum.

Lex CLXXIX.

*INter hæc uerba, quanti ea res erit. uel, quanti eam rem esse * apparet. nihil interest: in utraque enim clausula placet ueram rei æstimationem fieri.*

* parèt

Iabo

Iabolenus Lib. I. ex posterioribus Labeonis.

Lex CCXVII.

INter illam conditionẽ, cùm fieri potuerit. & postquam fieri potuerit, multum interest. nam posteriorẽ scripturã uberiorem esse cõstat: cùm fieri potuerit, arctiorẽ: & id tantũmodo tempus significari, quo primùm fieri possit. Itẽ ita data cõditiõe, illud facito in diebus. si nihil præterea fuisset adiectũ, ĩ biduo cõditionẽ ĩpleri oportet.

Vlpianus Lib. X. ad edictum.

Lex XVII.

INter publica habemus nõ sacra, nẽc religiosa, nec quæ publicis usibus sunt destinata: sed si qua sunt ciuitatum uelut bona: sed & peculia seruorum ciuitatum proculdubio publica habẽtur. Publica uectigalia intelligere debemus, ex quibus uectigal fiscus capit: quale est uectigal portus, uel uenalium rerum: item salinarum, & metallorum, & piscariarum.

Modestinus Lib. VIII. differen.

Lex CI.

INter stuprum, & adulteriũ hoc interesse quidam putant, quòd adulterium in nuptam, stuprum in uiduam & in uirginem cõmittitur. Sed lex Iulia de adulterijs hoc uerbo indifferenter utitur. Diuortiũ inter uirũ & uxorẽ fieri dicitur:

*tur: repudiū uerò spōsæ remitti uidetur: quod & in uxoris personā nō absurdè cadit. Verum est, morbum esse tēporalem corporis imbecillitatē: uitiū uerò perpetuū corporis impedimētū, *ueluti si luscus sit. Nā & luscus utiq; uitiosus est: Seruis legatis etiā ancillas deberi quidā putāt, quasi cōmune nomen utrunq; sexum contineat.*

* uelutī si talum excußit, ita luscus.

Paulus Lib. IIII. ad Plaut.

Lex LXXVIII.

INterdum proprietatē quoq; uerbum possessionis significat: sicut in eo qui possesßiones suas legaßet, responsum est.

Paulus Lib. LXVI. ad edictum.

Lex LXIIII.

INtestatus est, non tantum qui testamentum non fecit, sed etiam is, cuius ex testamento hæreditas adita non est.

Martianus Lib. VII. Institutionum.

Lex CCX.

IS qui natus est ex mancipijs urbanis, & missus est in uillam nutriendus: in urbanis seruis constituetur.

Iulianus Lib. XXXI. Digestorum.

Lex CCI.

IVsta interpretatione recipiendum est, ut appellatione filij, sicuti filiamfamiliás cōtinerì

sæpe

ſæpè reſpondimus, ita & nepos uideatur comprehendi: & patris nomine, auus quoque demõſtrari intelligatur.

Paulus Lib. VIII. ad edictum.

Lex XIIII.

LAbeo & Sabinus exiſtimant, ſi ueſtimẽtum ſciſſum reddatur, uel res corrupta reddita ſit, uelut ſcyphi colliſi, aut tabula raſa pictura: uideri rem abeſſe, quoniam earum rerum pretiũ nõ in ſubſtãtia, ſed in arte ſit poſitũ. Itẽ ſi dominus rem, quæ ſibi furto aberat, ignorans emerit: rectè dicitur res abeſſe, etiã ſi poſtea id ita eſſe ſcierit: quia uidetur res ei abeſſe, cui pretium abeſt: Rem amiſiſſe uidetur, qui aduerſus nullum, eius rei perſequendæ actionem habet.

Vlpianus Lib. XX.

Lex XIX.

LAbeo libro primo Prætoris urbani definit, quòd quædam agantur, quædam gerantur, quædã contrahantur: & actum quidem generale uerbum eſſe, ſiue uerbis quid agatur, ut in ſtipulatione: ſiue re, ut in numeratione pecuniæ. Contractũ autem, ultro citroq; obligationẽ eſſe, quẽ Græci συνάλλαγμα *uocãt, ueluti emptionẽ, uẽditionẽ, locationẽ, conductionẽ, ſocietatẽ. Geſtũ autẽ, rem ſignificare ſine uerbis factam.*

**Id eſt. mutuum factum obligatorium.*

Paulus

Paulus Libro IIII. sententiarum.

Lex CCXXIII.

LAtæ culpæ finis est, non intelligere id, quod omnes intelligunt. Amicos appellare omnes debemus: non leui notitia coniunctos: sed quibus fuerint iura cum patrefamiliás honestis familiaritatis quæsita rationibus.

Vlpianus Lib. II. ad legem Iul. Papiã.

Lex CXXX.

LEge obuenire hæreditatem, non impropriè quis dixerit, etiam eam, quæ ex testamento defertur: quia lege duodecim tabularum testamentariæ hæreditates confirmantur.

Paulus Libro LVI. ad edictum.

Lex XLVII.

LIberationis uerbũ, eãdem uim habet, quam solutionis.

Callistratus Libro II. Quæstionum.

Lex CCXX.

LIberorũ appellatione, nepotes, et pronepotes, cæteriq́; qui ex his descendunt, cõtinentur. hos enim omnes liberorum appellatione lex duodecim tabularum cõprehendit. Toties enim leges necessarium ducunt, cognationum singularum nominibus uti, ueluti filij, nepotis, pronepotis, cæterorúmue, qui ex his descendunt: quoties

non omnibus qui post eos sunt: præstitū uoluērint, sed solis ijs succurrent, quos nominatim enumerāt. At ubi non personis certis, non quibusdā gradibus præstatur, sed omnibus, qui ex eodem genere orti sunt, liberorū appellatione comprehendūtur. Sed & Papyrius Froto lib. III. respōsorū ait. Prædio cum uillico, & contubernali eius, & filijs legato, nepotes quoq; ex filijs cōtineri: nisi uolūtas testatoris aliter se habeat. filij enim appellatione sæpe & nepotes accipi, multifariam placere. Diuus quoq; Marcus rescripsit, non uideri sine liberis defunctū, qui nepotem suū hæredē reliquit. Præter hæc omnia, natura nos quoq; docet, parentes pios, qui liberorum procreandorum animo & uoto uxores ducunt, filiorum appellatione omnes, qui ex nobis descendunt continere. Neq; enim dulciori nomine possumus nepotes nostros, quàm filij, appellarē. Etenim idcirco filios filiásue concipimus, atq; ædimus, ut ex prole eorum earúmue, diuturnitatis nobis memoriam in æuum relinquamus.

Vlpianus Libro XXXVIII.
Lex CLXXII.

Liberti appellatione, etiam libertam contineri placuit.

Mode

Modestinus Lib. VIII. Regularum.

Lex CIII.

Licet capitalis, Latinè loquentibus, omnis causa existimationis uideatur: pœnæ tamẽ appellatio capitalis, mortis, uel amißionis ciuitatis intelligenda est.

Caius Libro XXXII. ad edictũ prouin.

Lex LVIII.

Licet inter gesta & facta, uideatur quædam esse subtilis differẽtia, attamen * καταχρηστικῶς *inter gestum & factũ, nihil interest. Paternos libertos, rectè uidemur dicere nostros libertos: liberorum uerò nostrorum libertos, non rectè nostros libertos dicimus.*

* *id est, ab usiue*

Vlpianus Libro XXII.

Lex XXXVI.

Litis nomen, omnem actionem significat: siuè in rem, siue in personam sit.

Celsus Libro XXV. Digestorum.

Lex XCVI.

Littus est quousque maximus fluctus à mari peruenit: idq́ Marcum Tullium aiũt, cùm arbiter esset, Primum cõstituisse. Prædia dicimus aliquorum esse, non utique communiter habentium ea, sed uel alio aliud habente.

Iabolenus Libro xi. ex Casſio.

Lex CXII.

LIttus publicum eſt eatenus, quatenus maximè fluctus exæſtuat, & effluit. Idem iuris eſt in lacu niſi is totus priuatus eſt.

Vlpianus Libro LXVIII. ad edictum.

Lex LX.

*LOcus eſt non fundus, ſed portio aliqua fundi. Fundus autem integrum aliquid eſt: & plerunq; *locum ſine uilla accipimus. Cæterùm adeò opinio noſtra & cōſtitutio locum à fundo ſeparat, ut & modicus locus poßit fundus dici, ſi fundi animo eum habuerimus. Non enim magnitudo locum à fundo ſeparat, ſed noſtra affectio. Et quælibet portio fundi poterit fundus dici, ſi iam hoc cōſtituerimus. Necnō & fundus, locus cōſtitui poteſt. Nam ſi eum alij adiūxerimus fundo, locus fundi efficietur. Loci appellationem non ſolùm ad ruſtica, uerum ad urbana quoq; prædia pertinere, Labeo ſcribit. ſed fundus quidem ſuos habet fines: locus uerò latère poteſt, quatenus determinetur & definiatur.*

* fundū

Paulus Libro I. Manualium.

Lex CCXXVI.

MAgna negligentia, culpa eſt; magna culpa, dolus eſt.

Lici

Licinius Libro x. Regularium.

Lex CLVI.

MAiore parte anni possedisse quis intelligitur, etiamsi duobus mensibus possederit: si modò aduersarius eius aut paucioribus diebus, aut nullis possederit.

Iabolenus Libro 11. ex poster. Labeo.

Lex CCXLII.

MAlum, nauis esse partem: artemonem autem non esse, Labeo ait. et uerius est: quia pleræque naues sine malo inutiles essent: ideoq́; pars nauis habetur, artemon autem magis additamentum, quàm pars nauis est. Inter proiectũ, & immissum, hoc interesse Labeo ait, quòd proiectũ esset id, quod ita prouceheretur, ut nusquàm requiesceret: qualia Mœniana & Suggrundia essent. Immissum autem, quòd ita fieret, ut aliquo loco requiesceret: uelut tigna, trabesq́; quæ immitterentur. Plumbum autem quod pro tegulis poneretur, ædificij esse, ait Labeo: sed id quod ὑπαιθρίυς *tegendi causa poneretur, contrà esse. Viduam non solum eam, quæ aliquando nupta fuisset: sed eam quoq́; mulierem, quæ ui rum nõ habuisset, appellari, ait Labeo: quia uidua sic dicta est, quasi uecors, uesanus, qui sine corde, aut sine sanitate esset. similiter uiduã esse*

* i. spa tij quo di expositum est

dictum, quasi sine duitate. Structuram loci alicuius ex tabulis factam, quae aestate tollerentur, & hyeme reponerentur, aedium esse ait Labeo: quoniam perpetuo usui parata esset: neq; ad rem pertinere quod interim tollerentur.

Vlpianus Libro v. ad edictum.

Lex IX.

**rupisse. aliàs, perisse.*

M*Arcellus apud Iulianum tractans notat, uerbo,* rapuisse, & scissum, & fractum contineri, & ui raptum.*

Paulus Libro x. ad legem Iul. Papiam.

Lex CXLIIII.

** Granius*

** id est, pellicem aliàs ἑταίραν, id est, amicam.*

M*Asurius scribit lib. Memorabiliũ, pellicem apud antiquos eam habitam, quae cùm uxor non esset, cum aliquo tamen uiuebat: eamq; nunc uero nomine amicã, paulò honestiore, concubinam appellari. * Caius Flaccus in libro de iure Papyriano, scribit, pellicẽ nũc uulgò uocari, quae cum eo, cui uxor sit, corpus misceat: quosdam eam, quae uxoris loco sine nuptijs in domo sit: quàm Graeci * παλλακὴν uocant.*

Paulus Libro 11. fideicom.

Lex XCI.

M*Eorum & tuorũ appellatione, actiones quoque contineri dicendum est.*

Vlpianus

Vlpianus Libro LXVI. edictum.

Lex LXVI.

MErcis appellatio, ad res mobiles tantùm pertinet.

Africanus Libro IIII. quæst.

Lex CCVII.

MErcis appellatione, homines non contineri, Mela ait: & ob eam rem mangones, non mercatores, sed uenalitiarios appellari ait: & rectè.

Martianus Libro I.

Lex CLIIII.

MIlle passus non à muro urbis, sed à continentibus ædificijs numerandi sunt.

Paulus Libro XXIII.

Lex XXXII.

MInus solutum intelligitur, etiamsi nihil esset solutum.

Idem Libro XII. Respon.

Lex CV,

MOdestinus respondit: his uerbis, libertis libertabusq; meis, libertum libertæ testatoris non contineri.

Iabolenus Lib. XIIII. ex Casšiod.

Lex CXIII.

*MOrbus sonticus est, * qui cuiq; rei nocet.* ** quicunq;.*

Celsus Lib. xxiiii. Digestorum.

Lex XCIII.

*tamen MOuentium, item mobilium appellatione, idem significamus: si * non apparet, defunctum animalia duntaxat, quæ seipsa mouerent, mouentia uocasse: quod uerum est.

Caius Lib. vii. ad edictum.

Lex XIII.

MVlieris appellatione, etiã uirgo uiri potẽs cõtinetur. Res abesse uidẽtur (ut Sabinus ait, & Pedius probat) etiam eæ, quarũ corpus manet, sed forma mutata est, & ideo si corrupta redditæ sint, uel trãsfiguratæ, uideri abesse: quoniã plerũq; plus est in manus pretio, quàm in re. Desinere autẽ abesse res tũc uidetur, cùm sic redijt in potestatẽ, ne amittere eius possesionem posimus ob hoc, quòd furto pridẽ subtracta est. Abest & ea res, quæ in rebus humanis non est.

Paulus Lib. Singul. cogni.

Lex CCXXVIII.

MVnicipẽs intelligendi sunt & ij, qui in eodem municipio nati sunt.

Martianus Lib. i. Publi. iud.

Lex CCXIIII.

MVnus propriè est, quod necessariò subimus, legè, more, imperióue eius, qui iu-

bendi habet poteſtatem, Dona autem propriè ſunt, quæ nulla neceßitate, iure, officio, ſed ſponte præſtantur: quæ ſi non præſtentur, nulla reprehenſio eſt: & ſi præſtentur, plerunq; laus ineſt. Sed in ſumma in hoc uentũ eſt, ut non quodcunq; munus, idem donum accipiatur: at quod donum fuerit, id munus rectè dicatur.

Paulus Libro I X.

Lex XVIII.

M*Vnus tribus modis dicitur: uno, donum: & inde munera dici dari mittíue. Altero, onus, quod cùm remittitur, uacationem militiæ munerisq; præſtat. inde immunitatem appellari, Tertio, officium: unde munera militaria: et quoſdam milites*munifices uocari. Igitur municipes dici, quòd munera ciuilia capiant.* **munificos*

Caius Lib. x. ad legem Iul. Papiam.

Lex CXLIX.

N*Am quam ſine liberis eſſe dicere non poſſumus: hanc neceſſe eſt ut dicamus liberos habere.* Conuenit l. no eſt ſine

Modeſtinus Lib. I I. excuſationum.

Lex CIIII.

Ἡ τῶν τέκνων προσηγορία καὶ ἐπὶ τοὺς ἐκγόνους ἐκτείνεται. *Id eſt, Natorum appellatio, & ad nepotes extenditur.*

Vlpianus Libro XLII.

Lex CLXXVII.

Id est, cõmentum cauillatorium.

*NAtura cauillationis, quam Græci * σόφισμα appellauerunt, hæc est, ut ab euidenter ueris, per breuißimas mutationes, disputatio ad ea, quæ euidenter falsa sunt, perducatur.*

Proculus Libro I. epistolarum.

Lex CXXV.

NEpos Proculo suo salutem. Ab eo, qui ita dotem promisit, cùm commodum erit, dotis filiæ meæ tibi erunt aurei centum: putásne protinus nuptijs factis, dotẽ peti posse? Quid si ita promißisset: cũ potuero, doti erũt tibi centum? Quòd si aliquã uim habeat posterior obligatio, poßit, uerbũ, quomodò interpretatis? utrũ ære alieno deducto, an extante? Proculus. Cùm dotem quis ita promisit, Cum potuero, doti tibi erunt centum: existimo ad id quod actũ est, interpretationem esse redigendam. Nam qui ambiguè loquitur, id loquitur, quod ex ijs quæ significantur, sensit. Proprius est tamen, ut eum hoc sensisse existimẽ, quod deducto ære alieno potero. Potest & illa accipi significatio, cùm salua dignitate mea potero, quæ interpretatio magis accipienda est, si ita promissum est, cùm cõmodũ erit, hoc est, cùm sine incõmodo meo potero.

Marcellus Libro I. Digestorum.

Lex CXXXV.

NEratius Priscus tres facere existimat collegium. & hoc magis sequendum est.

Caius Libró VII. ad edictum prouin.

Lex XXIIII.

NIhil aliud est hæreditas, quàm successio in uniuersum ius, quod defunctus habuit.

Vlpianus Lib. XV. ad Senatusconf.

Lex CLXIIII.

NOmen filiarum & in posthumam cadere, quæstionis non est: quãuis posthumæ non bene cadere in eam, quæ iam in rebus humanis est, certum sit. Portionis nomen non semper dimidiam significat: sed prout adiectum est. Potest enim iubere aliquis & maximam partem partiri: potest & uicesimã, & tertiam, & prout libuerit. sed si non fuerit portio adiecta, dimidia pars debetur. Habere, sicut peruenire, cum effectu accipiendum est.

Vlpianus Libro III. ad edictum.

Lex VI.

NOminis & rei appellatio ad omnem contractum & obligationem pertinet. Verbum, ex legibus, sic accipiendum est, tam ex legum sententia, quám ex uerbis.

Paulus

Paulus Libro VII. ad Senatusconsul,

Lex CLXII.

NOn est pupillus, qui in utero est.

Caius Libro VIII. ad legem Iuliã Pap.

Lex CXLVIII.

NOn est sine liberis, cui uel unus filius, undue filia est. hæc enim enuntiatio, habet liberos, nõ habet liberos: semper pro pluratiuo numero profertur, sicut & pugillares, & codicilli.

Modestinus Libro VIII. Epistol.

Lex CXVII.

NOn potest uideri minus soluisse is, aduersus quem amplioris summæ actio non competit.

Paulus Libro V. ad Senatusconsf.

Lex CLXIX.

Adde l. nã quæ. *NOn tantùm in traditionibus, sed etiam in emptionibus, stipulationibus, & testamentis adiectio hæc, uti optimus maximusq́ est, hoc significat, ut liberum præstetur prædium: non ut etiam seruitutes ei debeantur.*

Vlpianus Libro I. de offic. proconsf.

Lex XCIX.

NOtionem accipere debemus, & cognitionem, & iurisdictionem. Continentes prouincias accipere debemus eas, quæ Italiæ cõiun-

cta

cta sunt: ut puta Galliã, sed & prouinciã Siciliã magis inter cõtinentes accipere nos oportet, quæ modico freto ab Italia diuiditur. Instrumẽtorũ appellatione quæ cõprehẽdantur, perquàm difficile erit separare. Quæ enim propriè sint instrumenta, propter quæ dilatio dãda sit, inde dignoscemus, si in præsentiã psonæ, quæ instruere poßit, dilatio petatur: puta eius qui actũ gessit, licet in seruitute, uel q actor fuit cõstitutus, putẽ uideri instrumẽtorũ causa peti dilationẽ.

Caius Libro LXI. ad edict.

Lex L.

NVrus appellatio, etiam ad pronurum, & ulterà porrigenda est.

Vlpianus Libro XXV.

Lex XXXVIII.

*OStentum Labeo definit, esse omne cõtra naturam cuiusq; rei genitum factumq;. Duo genera sunt ostentorũ: unum quoties quid cõtra naturã nascitur, tribus manibus fortè, aut pedibus, aut qua alia parte corporis, quæ naturæ cõtraria est. Alterum, cùm quid prodigiosum uidetur, quomodo Græci * φάσματα uocant.*

** id est pdigia.*

Vlpianus Libro XXV. ad edict.

Lex XXXIII.

PAlam, est coram pluribus.

Paulus

Paulus Libro IIII. ad Senatusconsul.

Lex CLXVIII.

PAli & perticæ, in numerum materiæ redigendi sunt: & ideo lignorum appellatione non continentur.

Aelius Gallus de verborum, quæ ad ius pertinent, significatione.

Lex CLVII.

PAries est, siue murus, siue maceria est. Item uia est, siue semita, siue iter est.

Vlpianus Libro sexto.

Lex XXVI.

PArtum non esse partem rei furtiuæ, Scæuola Libro XI. Quæstionum scribit.

Vlpianus Libro XXVII. ad edict.

Lex CLXXXII.

PAterfamiliâs peculium habere non potest, quemadmodum nec seruus bona.

* *aliâs, ista lex, incipit liber.*

Vlpianus Libro LXIII.

Lex LII.

PAtroni appellatione, & patrona continetur.

Paulus Libro X. Respon.

Lex CCXXI.

PAulus respondit falsum tutorem eam uere dici, qui tutor non est: siue habenti tutorem

datus

datus est, siue non: sicut falsum est testamentum, quod testamentum non est: & modius iniquus, qui modius non est.

Paulus Libro II. ad edict.

Lex IIII.

P*Ecuniæ appellatione rē significari Proculus ait.* Annecte hic l. rei appellat.

Hermogenianus Lib. II. iur. Epitom.

Lex CCXXII.

P*Ecuniæ nomine, non solum numerata pecunia, sed omnes res tam soli, quam mobiles: & tam corpora, quàm iura continentur.*

Vlpianus Lib. XLVIII. ad Senatuscon.

Lex CLXXVIII.

P*Ecuniæ uerbum, non solùm numeratā pecuniam complectitur, uerum etiam omnem omnino pecuniam, hoc est, omnia corpora, Nam corpora quoq; pecuniæ appellatione contineri, nemo est, qui * ignoret. Hæreditas nomen iuris est, quod & accessionem, & decessionem in se recipit. Hæreditas autem uel maximè fructibus augetur. Actionis uerbum & generale est, & speciale. Nam actio dicitur omnis, siue in personam, siue in rem sit, petitio. Sed plerunque actiones personales solemus dicere. Petitionis autē uerbo, in rem actiones significari uidentur,* * ad probet,

Perse

Perſecutiōis uerbo, extraordinarias perſecutiones puto cōtineri: ut puta fideicōmiſſorum, & ſi quæ aliæ ſunt, quæ nō habent iuris ordinarij executionem. Hoc uerbū, debuit, omnē omnino actionē cōprehēdere intelligitur, ſiue ciuilis, ſiue honoraria, ſiue fideicōmiſſaria fuit perſecutio.

Vlpianus.

Lex LXVI.

P*Enes te, amplius eſt, quàm apud tē. Nam apud te eſt, quod qualitercunq; à te tenetur: penes te eſt, quod quodammodo à te poßidetur.*

Pomponius Libro XVI.

Lex CLXXI.

P*Erueniſſe à te rectè dicitur, quod per te ad alium peruenerit: ut in hæreditate à liberto per patronum filium familiâs patri eius adoptiuo adquiſita, reſponſum eſt.*

Caius Lib. VI. ad leg. duodecim tabularū.

Lex CCXXXVII.

P*Lebs, eſt cæteri ciues ſine ſenatoribus. Deteſtatum, eſt cum teſtatione denuntiatum. Pignus appellatum eſt à pugno: quia res quæ pignori dantur, manu traduntur. Vnde etiam uideri poteſt uerum eſſe, quod quidam putant, pignus propriè rei mobilis conſtitui.* * *Noxæ appellatione, omne delictum continetur.*

* *Noxiæ.*

Caius

Caius Lib. IIII.

Lex XXII.

PLus eſt in reſtitutione, quàm in exhibitione. Nam exhibere, eſt præſentiam corporis præbere: reſtituere, eſt etiam poßeſſorem facere, fructusq́ reddere: pleraq́ præterea reſtitutionis uerbo continentur.

Vlpianus Lib. LXVI.

Lex LIX.

POrtus, appellatus eſt concluſus locus, quo importãtur merces, & inde exportãtur: eaq́ nihilominus ſtatio eſt concluſa, atq́ munita. Inde angiportum dictum eſt.

Marcellus Lib. XX. Digeſtorum.

Lex XCV.

POteſt reliquorum appellatio, & uniuerſos ſignificare.

Paulus Lib. Singula. ad legem Fuſiam Caniniam.

Lex CCXV.

POteſtatis uerbo, plura ſiqnificantur: in perſona magiſtratuũ, imperium: in perſona liberarum, patria poteſtas: in perſona ſerui, dominium. At cùm agimus de noxæ deditione, cũ eo, qui ſeruũ non defendit: præſentis corporis copiam facultatemq́ ſignificamus. In lege Atti-

nia in potestatem domini rem furtiuam uenisse uideri, si eius uendicandæ potestatem habuerit, Sabinus, & Caßius aiunt.

Vlpianus Libro I. de adult.

Lex CCXII.

P*Rævaricatores eos appellamus, qui causam aduersarijs suis donãt: & ex parte actoris in partem rei concedunt: à uaricando enim prævaricatores dicti sunt.*

Idem Libro VIII. ad edict.

Lex XXXI.

P*Ratum est, in quo ad fructum percipiendũ falce duntaxat opus est: ex eo dictum, quòd paratum sit ad fructum capiendum.*

Paulus Libro XI.

Lex XXI.

P*Rinceps bona concedendo, uidetur etiam obligationes concedere.*

Vlpianus Libro LIIII.

Lex XLVI.

P*Ronuntiatum & statutũ idem dici potest: promiscue enim & pronũtiasse, & statuisse solemus dicere eos, qui ius habent cognoscendi. Matrem familiâs accipere debemus eã, quæ non inhoneste uiuit. Matrẽ enim familiâs à cæteris fœminis mores discernũt atq; separant. perinde nihi*

nihil intererit, nupta sit, an uidua: ingenua sit, an libertina: nam neq; nuptiæ, neq; natales matremfamiliâs faciunt, sed boni mores.

Paulus Lib. XLVI. ad edict.

Lex CXCV.

*PRonuntiatio sermonis in sexu masculino, ad utrunq; sexum plerunq; porrigitur. Familiæ appellatio qualiter accipiatur, uideamus. & quidem uariè accepta est. Nam & in res, & in personas diducitur. In res, utputa in lege duodecim Tabularū, his uerbis, Agnatus proximus familiam habeto. Ad personas autē refertur familiæ significatio, ita cū de patrono & liberto loquitur lex familiæ: * Ex ea, inquit, in eā familiam. Et hîc de singularibus personis legem loqui cōstat. Familiæ appellatio, refertur & ad corporis cuiusdā significationem, quod aut iure proprio ipsorū, aut cōmuni uniuersæ cognatiōis cōtinetur. Iure enim proprio familiam dicimus, plures personas quæ sunt sub unius potestate, aut natura aut iure subiectæ: utputa patrēfamiliâs, matrēfamiliâs, filiūfamiliâs, filiamfamiliâs, quiq; deinceps uicē eorū sequūtur: ut puta nepotes & neptes, & deinceps. Pater aūt familiâs appellatur, qui in domo dominiū habet: recteq; hoc nomine appellatur, quāuis filiū non habeat, non*

* *In ea, inquit, familia.*

enim solam personam eius, sed & ius demonstramus. Deniq; & pupillum patremfamilias appellamus. Et cùm paterfamilias moritur, quotquot capita ei subiecta fuerũt, singulas familias incipiũt habere, singuli enim patrumfamiliarũ nomen subeũt. Idemq; euenit in eo, qui emãcipatus est. Nam & hic sui iuris effectus, propriã familiam habet. Communi iure familiam dicimus omnium agnatorũ. Nã etsi patrefamilias mortuo, singuli singulas famlias habent: tamen omnes, qui sub unius potestate fuerunt, rectè eiusdem familiæ appellabuntur, qui ex eadem domo, & gente proditi sunt. Seruicutium quoq; solemus appellare familiam: ut in edicto Prætoris ostendimus sub titulo de furtis. ubi Prætor loquitur de familia publicanorum sed ibi nõ omnes serui, sed corpus quoddã seruorũ demõstratur eius rei causa paratum: hoc est, uectigalis causa. Alia autem parte edicti omnes serui cõtinentur: ut de hominibus coactis, & ui bonorũ raptorum. Item redhibitoria, scilicet si deterior res reddatur emptoris opera, ut familiæ eius: & interdicto unde ui, familiæ appellatio omnes seruos cõprehẽdit: sed & filij continentur: Item appellatur familia plurium personarũ, quæ ab eiusdem ultimi genitoris sanguine proficiscuntur: sicuti dicimus familiam

miliam Iuliam, quasi à fonte quodam memoriæ. Mulier autem familiæ & caput & finis est.

Vlpianus Libro LIII.

Lex XLII.

PRobrum, & opprobrium, idem est. Probra quædam natura turpia sunt: quædam ciuiliter, & quasi more ciuitatis: utputa furtum, adulterium, natura turpe est. Enimuero tutelæ damnari, hoc non natura probrum est, sed more ciuitatis. Nec enim natura probum est, quod potest etiam in hominem idoneum incidere.*

Celsus Lib. XIII. Digestorum.

Lex LXXXVIII.

PRopémodum tantũ quisque pecuniæ relinquit, quãtum ex bonis eius réfici potest. Sic dicimus, centum aureos eum habere, qui tantum in prædijs, cæterisq́; similibus rebus habeat. Non idem est in fundo alieno legato: quanquam is fundus hæreditaria pecunia comparari potest. Neque enim quisquam eum, qui pecuniam numeratam habet, habere dicet, quicquid ex ea parari potest.

Iabolenus Lib. V. ex Plautio.

Lex LXXXIII.

PRopriè bona dici non possunt, quæ plus incommodi, quàm commodi habent.

Vlpianus Libro xxvii. ad edict.

Lex CXC.

PRouinciales eos, accipere debemus, qui in prouincia domicilium habent: nõ eos qui ex prouincia oriundi sunt.

Paulus Libro vi.

Lex XCII.

PRoximus est, quem nemo antecedit: suprẽmus est, quem nemo sequitur.

Licinius Rufinus Lib. vii. Regula.

Lex CLV.

PRoximi appellatione, etiam ille cõtinetur, qui solus est.

Paulus Libro ii. Epito.

Lex CCIIII.

PVeri appellatio tres significationes habet: unã, cùm omnes seruos pueros appellamus: alteram, cùm puerũ cõtrario nomine puellæ dicimus: tertiam, cùm ætatẽ puerilẽ demonstramus.

Pomponius Lib. singul. de tacitis fideic.

Lex CCXXXIX.

PVpillus est, qui cùm impubes est, desijt in patris potestate esse, aut morte, aut emancipatione. Seruorum appellatio ex eo fluxit, quòd imperatores nostri uendere captiuos, ac per hoc seruare, nec occidere solẽt. Incola est, q in aliquã regionẽ

regionē domiciliū ſuū contulit, quē Græci πάροικον appellāt. Nec tantū qui in oppido morātur, incolæ ſunt: ſed etiam qui in alicuius oppidi finibus ita agrū habēt, ut intra eū ſe quaſi in aliquā ſedē recipiāt. Munus, publicū eſt officiū priuati hominis, ex quo cōmodū ad ſingulos uniuerſosq́; ciues, remq́; eorū imperio magiſtratus extraordinario peruenit. Aduena eſt, quē Græci *Id eſt, *ἔποικον appellāt. Decuriōes quidā dictos aiūt ex eo, quòd initio cū coloniæ deducerentur, decima pars eorū, qui deducerētur cōſilij publici gratia cōſcribi ſolita ſit. Vrbs, ab uruo appellata eſt. Vruare, eſt aratro definire. & Varus ait, uruum appellari curuaturā aratri: quod in urbe cōdēda adhiberi ſolet. Oppidū ab ope dicitur, quòd eius rei cauſa mœnia ſint cōſtituta. Territoriū, eſt uniuerſitas agrorū intra fines, cuiuſq́; ciuitatis: quod ab eo dictū quidā aiunt, quòd magiſtratus eius loci intra eos fines terrēdi, id eſt, ſummouēdi ius habent. Verbū ſuum, ambiguū eſt, utrum de toto, an de parte ſignificet: & ideo qui iurat ſuū non eſſe, adijcere debet, neq́; ſibi commune eſſe.*

eum, quē nouas ſedes īdeducendæ coloniæ quærit.

Vlpianus Libr. IIII. ad leg. Iuliam.

Lex CXXXV.

QVæret aliquis, ſi portentoſum, uel monſtruoſum, uel debilem mulier ediderit,

in æqua lem. *uel* *qualem uisu, uel uagitu nouum, nō humanæ figuræ, sed alterius magis animalis, quàm hominis partum: an quia enixa est, prodesse ei debeat. Et magis est, ut hæc quoque parentibus prosint. Nec enim est quod eis imputetur, quæ qualiter potuerunt, statutis obtemperauerunt: neque id, quod fataliter accessit matri damnum iniungere debet.*

Iabolenus Lib. IIII. Epist.

Lex CXV.

QVæstio est, fundus à possessione, uel agro uel prædio quid distet. Fūdus est omne quicquid solo tenetur. Ager est species fundi qui ad usum hominis comparatur. Possessio ab agro iuris proprietate distat. Quicquid enim apprehēdimus, cuius proprietas ad nos nō pertinet, aut nec potest pertinere, hoc possessionem appellamus. Possessio ergo usus est: ager proprietas loci est. Prædium utriusque suprascriptæ rei generale nomen est. nam & ager, & possessio, huius appellationis species sunt.

Aelius Gallus de verborum, quæ ad ius pertinent, significat.

Lex CLVII.

Quære hāc l. supra eo. l. paries.

QVantum ad iuris pertinet largam significationem, Paries est, &c.

Pau

Paulus Lib. III. Episto. Alpheni.

Lex CCV.

*QVi fundū uendidit, pomum recepit, nuces & ficus & uuas. Duntaxat duracinas albas, & purpureas, & quæ eiusdem generis essent, puas nō uini causa haberemus, quas Græci * τρωξίμους appellarent, receptas uideri.*

*Id est, edules, comestibiles.

Herennius Lib. III. ad edictum.

Lex CXLVII.

QVi in continentibus urbis nati sunt, Romæ nati intelliguntur.

Paulus Libr. II. ad legem Iuliam Papiam.

Lex CXXIX.

QVi mortui nascuntur: neq; nati, neq; procreati uidentur, quia nūquam liberi appellari potuerunt.

Caius Lib. I. ad edictum Præt. vrb. titu. Qui neq; sequātur, neque ducātur.

Lex XLVIII.

QVi neque sequantur &c.

Hanc l. habes infrà eo. l. solutum.

Idem Lib. III. ad leg. XII. Tab.

Lex CCXXXVI.

QVi uenenum dicit: adijcere debet, bonum, an malum sit. Nam & medicamenta uenena sunt; quia eo nomine omne contine-

tur, quod adhibitum eius naturam, cui adhibitũ est, mutat: cũ id quod nos uenenum appellamus, Græci φάρμακον dicunt. Apud illos quoque tam medicamẽta, quàm ea quæ nocent, hoc nomine continentur. Vnde adiectione alterius nominis distinctionem fieri, admonet & nos summus apud eos poëtarum Homerus, sic dicens:

τοῖα Διὸς θυγάτηρ ἔχε φάρμακα μητιόεντα,
ἐσθλά, τά οἱ πολύδαμνα πόρε Θῶνος παράκοιτις
Αἰγυπτίη, τῇ πλεῖστα φέρει ζείδωρος ἄρουρα
φάρμακα, πολλὰ μὲν ἐσθλὰ μεμιγμένα, πολλὰ δὲ λυγρά· *hoc est,*

Tyndaris hæc habuit summo Ioue nata uenena,
Quæ Polydamna dedit coniunx Aegyptia Thonis,
Commoda, consulte medica composta sub arte:
Multa legens Pharia solers tellure uenena
Noxia, permixtim carpens quoque commoda multa.

Glandis appellatione omnis fructus continetur, ut Iabolenus ait: exemplo Græci sermonis, apud quos omnes arborũ species ἀκρόδρυα *appellantur.*

Id est, [fr]uctus [a]rborũ,

Vlpia

Vlpianus Lib. XXVII. ad S. C.

Lex XC.

QVi uti optimæ maximæq; ſunt ædes, tradit: non hoc dicit, ſeruitutem illis debe ri: ſed illud ſolùm, ipſas ædes liberas eſſe: hoc eſt, nulli ſeruire.

Paulus Libro LVIII.

Lex LVII.

QVibus præcipua cura rerũ incumbit: & qui magis, quàm cæteri diligentiam & ſolicitudinem rebus, quibus præſunt, debent: ij magiſtri appellantur. quinetiam & ipſi magiſtratus per deriuationem à magiſtris cognominantur. Vnde etiã cuiuslibet diſciplinæ præceptores, magiſtros appellamus, à monẽdo, uel mõſtrando. Perſequi uidetur, & qui ſatis accepit.

Celſus Lib. V. Digeſtorum.

Lex LXXXVI.

QVid aliud ſunt iura prædiorum, quàm prædia, qualiter ſe habẽtia: ut bonitas: ſalubritas, amplitudo?

Modeſtinus Lib. VII. Epiſtol.

Lex CXVI.

QViſquis mihi alius filius, filijúe, hæres ſit. his uerbis Labeo ait non uideri filiam contineri. Proculus contrà. Mihi Labeo uide-

uidetur uerborum figuram sequi: Proculus mentem testantis. Respondi: Non dubito, quin Labeonis sententia uera non sit.

Caius Lib. II. ad leg. XII. Tab.

Lex CCXXXIIII.

QVos nos hostes appellamus, eos ueteres perduelles appellabant, per eã adiectionem indicantes, cum quibus bellum esset. Locuples est, qui satis & idoneè habet pro magnitudine rei quam actor restituẽdam esse petit. Verbum, uiuere, quidam putant ad cibum pertinere. Sed Offilius ad Atticum, ait his uerbis & uestimenta, & stramenta contineri. sine his enim uiuere neminem posse.

Paulus Lib. singula. ad S.C. Tertullianum.

Lex CCXXXI.

QVod dicimus eum qui nasci speratur, pro superstite esse: tunc uerum est, cum de ipsius iure quæritur, alijs autem non prodest, nisi natus sit.

Paulus Libro XXI.

Lex XXV.

REctè dicimus eum fundum totum nostrum esse, etiam cuius usufructus alienus est: quia usufructus non dominij pars, sed seruitus est, ut uia, & iter. Nec falso dicitur meum esse,

cuius

cuius nō potest ulla pars dici alterius esse. Hoc & Iulianus ait, & est uerius. Quintus Mutius ait, partis appellatione rem pro indiuiso significari. nam quod pro diuiso nostrum sit, id non partem, sed totum esse. Seruius non ineleganter partis appellatione utrunq; significari.

Idem Libro v.
Lex. V.

R*Ei appellatio latior est, quàm pecuniæ: quia etiam ea, quæ extra computationem patrimonij nostri sunt, continet: quum pecuniæ significatio ad ea referatur, quæ in patrimonio nostro sunt. Opere legato uel conducto, his uerbis significari Labeo ait id opus, quod Græci* ἀποτέλεσμα, non *ἔργον uocant, id est, ex opere facto corpus aliquod perfectum.* **Id est effectū* **Id est, opus.*

Vlpianus Lib. XIIII.
Lex XXIII.

R*Ei appellatione, & causæ, & iura continentur.*

Paulus Lib. XIIII.
Lex XXXV.

R*Estituere autem is intelligitur, qui simul & rē & causam actori reddit, quā is habiturus esset, si statim iudicij accepti tēpore res*

ei reddita fuißet: id est, ususcapionis causam, & fructuum.

Paulus ad edictum ædil. curul.

Lex LXXV.

R*Estituere uidetur is, qui restituit quod habiturus eßet actor, si controuersia ei facta non eßet.*

Paulus Lib. 1. ad edictum.

Lex LIII.

S*Aepe ita cōparatum est, ut coniuncta pro disiunctis accipiantur, & disiuncta pro coniunctis: inter dū & soluta pro separatis. Nā cùm dicitur apud ueteres, agnatorū gētiliumq́, quòd pro separatione accipitur. At cū dicitur, Super*pecunia tuteláue sua, tutor separatim sine pecunia dari nō potest. Et cùm dicimus, Quod dedi aut donaui: utraq; cōtinemus. Cùm uerò dicimus, Quod eū dare facere oportet: quoduis eorum sufficit probare. Cū uerò dicit Prætor, si donū, numus, operas redemerit: si omnia imposita sunt, certū est omnia redimēda esse. Ex re ergo pro cōiunctis habētur. & si quædā imposita sunt, cætera nō desiderabuntur. Item dubitatum est, illa uerba, ope, & consilio, quemadmodū accipienda sunt: utrū ex sententia: cōiungentiū, an separātium. Sed uerius est, quod & Labeo ait, separat*

* pecuniæ tutelæ' ue suæ.

separatim accipienda, quia aliud factũ est eius, qui ope: aliud eius, qui consilio furtum facit. Sic enim alij condici potest, alij nõ potest. Et sanè post ueterum authoritatem eò peruentũ est, ut nemo ope uideatur fecisse, nisi & consiliũ malignum habuerit: nec consilium habuisse nocendi, nisi & factum secutum fuerit.

Paulus Libro LXV.

Lex LXI.

SAtisdationis appellatione interdum etiam repromißio continebitur, qua contentus fuit is cui satisdatio debebatur.

Scæuola Lib. XVIII. Digestorum.

Lex CCXLIII.

SCæuola respondit: Semper acceptum est, ut libertorũ appellatione etiã ij contineri intelligantur, qui eodẽ testamento uel posteriore loco manumitterentur: nisi manifestè is, à quo peteretur, contra defuncti uoluntatem doceret peti.* *receptum.

Paulus Libro LXXVII.

Lex LXX.

SCiendum est hæredem etiam per multas succeßiones accipi. Nam in paucis speciebus hæredis appellatio proximum cõtinet, ueluti in substitutiõe impuberis. Quisquis mihi hæres erit, idem filio meo hæres esto: ubi hæredis hæres non

contin-

cõtinetur quia incertus est. Item in lege Aelia Sentia, filius hæres proximus potest libertum paternum ut ingratum accusare, nõ etiam si hæredi hæres extiterit. Idem dicitur in operarum exactione, ut filius hæres exigere possit, non ex successione effectus. Verba hæc, is ad quem ea res pertinet, sic intelliguntur, ut qui in uniuersum dominium, uel iure ciuili, uel iure prætorio succedit, contineatur.

Modestinus Lib. VI. Pandectarum.

Lex CIX.

SEquester dicitur, apud quem plures eandem rem, de qua controuersia est, deposuerunt: dictus ab eo, quod occurrenti aut quasi sequenti eos qui contendunt, committitur.

Caius Lib. VIII. ad leg. Iul. Pap.

Lex CL.

SI ita à te stipulatus fuero, quãto minus à Titio consecutus fuero, tãtum dare spondes: non solet dubitari, quin si nihil à Titio fuero consecutus, totum debeas quod Titius debuerit.

Idem Lib. II. ad leg. XII. Tab.

Lex CCXXXIII.

SI* calumnietur, & moretur, & frustretur: Inde & calũniatores appellati sunt, qui per fraudem & frustrationẽ alios uexarent litibus.

* *aliàs cauilletur.*

inde

inde & cauillatio dicta est. Post calendas Ianuarias, die tertio pro salute principis uota suscipiuntur. Telum uulgo quidem id appellatur, quod ab arcu mittitur: sed nunc omne significatur quod mittitur manu. Itaq; sequitur, ut lapis, & lignum. & ferrum hoc nomine contineatur: dictum ab eo quod in longinquum mittatur: ἀπὸ τοῦ τηλοῦ, *Græca uoce figuratum. Nam & hanc significationem inuenire possumus & in Græco nomine. Nam quod nos telum appellamus, illi* βέλος *appellant, eoq; nomine uulgò quidem id significatur quòd arcu mittitur: sed non minus omne significatur quod mittitur manu,* ἀπὸ τοῦ βάλλεσθαι: *& id quod ab arcu mittitur, apud Græcos quidem proprio nomine,* τόξευμα *uocatur: apud nos autem communi nomine telum appellatur.*

**i.ab eo quod longè. *i.missile telum. *i. ab emittendo, *i.sagitta.*

Proculus Libro VI. Epistolarum.

Lex CXXVI.

SI cum fundum tibi darem, legem ita dixi. Vti optimus maximusq; est, & adieci, Ius fundi deterius factum non esse per dominum præstabitur, amplius eo præstabitur nihil. Etiam si prior pars, qua scriptum est, Vti optimus maximusq; est, liberum esse significat: eoq; si posterior pars adiecta non esset, liberum præstare debere: tamen

inferiore parte satis me liberatũ puto, quod ad iura attinet, ne quid aliud præstare debeam, quàm ius fundi per dominum deterius factum non esse.

Paulus Lib. II. ad edictum ædil. curul.

Lex LXXIII.

SIgnatorius annulus, ornamenti appellatione non continetur.

Paulus * Caius Libro VII.

Lex XXX.

SYlua cædua est, ut quidã putant, quæ in hoc habetur, ut cæderetur. Seruius eam esse, quæ succisa rursus ex stirpibus aut radicibus renascatur. Stipula illecta, sunt spicæ in messe deiectæ, necdũ lectæ: quas rústici cùm uacauerint, colligunt: Noualis est terra proscissa, quæ anno cessat: quã Græci *νεαον *uocãt. Integra aũt est, in quã nondũ dominus pascẽdi gratia pecus immisit. Glãs caduca est, quæ ex arbore cecidit. Pascua sylua est, quæ pascuis pecudũ destinata est.*

*id est, noualem agrum.

Labeo Lib. IIII. * πιθανῶν ex Pauli epistola CCXLIIII.

*id est, uerisimilium.

SI qua pœna est, mulcta est: si qua mulcta est, pœna est. Paulus. Vtrũq; eorum falsum est. nanq; harum rerum dissimilitudo ex hoc quoque apparet, quòd de pœna prouocatiò nõ est. Simul atque enim uictus quis est: eius maleficij cuius

pœna

pœna est statuta, statim ea debetur: at mulctæ prouocatio est: nec antè debetur, quàm aut nõ est prouocatũ, aut prouocator uictus est: nec aliter quàm si is dixit, cui dicere licet. Ex hoc quoque earũ rerũ dissimilitudo apparere poterit, q́a certæ pœnæ singulorũ peccatorũ sunt: mulctæ contrà: quia eius iudicis potestas est, quantã dicat: nisi cùm lege constitutum est, quantam dicat.

Vlpianus Lib. IIII. ad legẽ Iul. Papiam.

Lex CXXXIII.

SI quis sic dixerit, uti intra diem mortis eius aliquid fiat: ipse quoq; dies, quo quis mortuus est, numeratur.

*Vlpianus Lib. IX. ad edict.

Lex XII. *Caius

SI cui ex empto, uel ex locato, uel ex alio ullo contractu, debetur: sed & si ex delicto debeatur: mihi uidetur posse creditoris loco accipi. quòd si ex populari causa: ante litis contestationem, rectè dicetur creditoris loco non esse. Minus soluit qui tardius soluit: nam & tempore minus soluitur.

Terent. Clemens Libro II.

Lex CXLVI.

SOceri & socrus appellatione, auũ quoq;, & auiã uxoris, uel mariti contineri, respõdetur.

Iabolenus Libro xv.

Lex CXIIII.

SOluendo esse nemo intelligitur, nisi qui solidum potest soluere.

Vlpianus Libro xxv.

Lex CLXXVI.

SOlutionis uerbo satisfactionẽ quoq; omnem accipiendam placet. Soluere dicimus eum, qui id facit quod facere promisit.

Caius Libro I. ad edictum præt. vrb. tit. Qui neque sequantur, neque ducantur.

Lex XLVIII.

SOlutum non intelligimur eum, qui licet uinculis leuatus sit, manibus tamen tenetur: ac ne eum quidem intelligimus solutum, qui sine uinculis in publico seruatur.

Vlpianus ad legem Iul. Papiam.

Lex CXXVIII.

SPadonum generalis appellatio est: quo nomine tam ij, qui natura spadones sunt, quàm thlibiæ & thlasiæ, sed & si quod aliud genus spadonum est, continetur.

Idem Libro I. de officio procon.

Lex C.

SPeciosas personas accipere debemus, clarissimas personas utriusque sexus: item eorum qui ornamentis senatorijs utuntur.

Paulus Libro XI. ad edictum.

Lex VII.

SPonsio appellatur, nō solum, quæ per sponsi interrogationē fit: sed omnis stipulatio promißioq́;.

Pomponius Libro X. epistolarum.

Lex CCXLVI.

*STatuæ affixæ basibus structilibus, aut tabulæ religatæ catenis, aut erga parietem affixæ, aut similiter quæ cohærēt lignis, *nō sunt ædiū. Ornatus enim ædium causa parantur, non quo ædes perficiantur. Item Labeo ait, Prothyron quod in ædibus interdum fieri solet, ædium est.* * *lychnis, aliâs tignis.*

Paulus Libro LII.

Lex XXXIX.

SVbsignatum dicitur quod ab aliquo subscriptum est: nam ueteres subsignationis uerbo pro adscriptione uti solebant. Bona intelliguntur cuiusq́;, quæ deducto ære alieno supersunt. Attestari est etiam absenti denuntiare. Incertus possessor est, quem ignoramus.

Vlpianus Lib. XXVIII. ad edictum.

Lex CLXXXIII.

TAbernæ appellatio declarat omne utile ad habitandū ædificium: nempe ex eo quod tabulis claudatur. Adde l. in de taber. & l. instructā

Paulus Libro II. ad legem Iuliam.

Lex CXXXXVII.

TEr enixa uidetur, etiam quæ tergeminos pe perit.

Caius Lib. XXVII. ad edictum prouin.

Lex LXII.

TIgni appellatione in lege duodecim Tabularum, omne genus materiæ, ex qua ædificia constant, significatur.

Paulus Lib. Singul. de tacit. fideicom.

Lex CCXXIX.

Adde l. vt sunt. *TRansacta finitáue intelligere debemus, nō solùm de quibus cōtrouersia fuerit, sed etiā quæ sine controuersia sunt possessa.*

**Paulus.* *Vlpianus Lib. VI. ad leg. Iul. Papiam.

Lex CXLII.

TRiplici modo coniunctos intelligimus. Aut enim re per se cōiunctio cōtingit, aut re & uerbis, aut uerbis tantùm. Nec dubium est quin cōiuncti sint, quos & nominū & rei complexus iungit: ueluti, Titius & Mæuius ex parte dimidia hæredes sunto: uel, Titius Mæuiusq́ hæredes sūto: uel ita, Titius cū Mæuio ex parte dimidia hæredes sunto. Videamus aūt, ne etiā si hos articulos detrahas, &, q́, cum interdum

tamen cõiunctos accipi oporteat: ueluti, Lucius Titius, Publius Mæuius, hæredes sunto ex parte dimidia: uel ita, Publius Mæuius, Lucius Titius, hæredes sunto: Sempronius ex parte dimidia hæres esto: ut Titius & Mæuius ueniant in partem dimidiam, & re, & uerbis cõiuncti uideatur. Lucius Titius ex parte dimidia hæres esto: Seius ex parte, qua Lucium Titium hæredem institui, hæres esto. Sẽpronius ex parte dimidia hæres esto. Iulianus dubitari posse ait, an tres semisses facti sunt: an Titius in eundem semissem cũ Caio Seio institutus est. Sed eo quòd Sempronius quoque ex parte dimidia scriptus est, uerisimilius est in eundem semissem duos coactos, & coniũctim hæredes scriptos esse.

Pomponius Libro xxx.

Lex CLXXX.

T*Vgurij appellatione omne ædificium quod rusticæ rei magis custodiendæ conuenit, * tecto, quàm quod urbanis ædibus significatur. Offilius ait tugurium à * tegendo tanquam tegurium esse dictum: ut toga, quòd ea tegamur.*

tãquam tegula - rium.

Idem Lib. v. ad senatusconsultum.

Lex CLXV.

V*Enisse ad hæredem nihil intelligitur, nisi deducto ære alieno.*

Paulus Lib. XIIII. ad Plaut.

Lex LXXXII.

VErbum, amplius, ad eum quoque pertinet, cui nihil debetur: sicuti ex contrario minus solutũ uidetur, etiam si nihil esset exactum.

Pomponius Lib. XXVI. ad Quintũ Mut.

Lex CXXIII.

VErbum, erit, interdum etiam præteritum, nec solum futurum tempus demonstrat, quod est nobis necessarium scire, ut cùm codicilli ita confirmati testamento fuerint, Quòd in codicillis scriptum erit. utrúmne futuri temporis demonstratio fiat, an etiam præteriti, si ante scriptos codicillos quis relinquat. Quod quidẽ ex uoluntate scribentis interpretandum est. Quemadmodum autem hoc uerbum, est, non solum præsens, sed & præteritum tempus significat: ita & hoc uerbum, erit, non solum futurum, sed interdum etiã præteritum tempus demonstrat. Nam cùm dicimus, Lucius Titius solutus est ab obligatione, & præteritum, & præsens tempus significamus: sicut hic, Lucius Titius obligatus est. Et idem erit cùm ita loquimur, Troia capta est. non enim ad præsentis facti demonstrationem refertur is sermo, sed ad præteritum.

Vlpianus Lib. xxx.

Lex CLXXXVII.

VErbum, exactæ pecuniæ, non solùm ad solutionem referendum est, uerumetiam ad delegationem.

Papinianus Lib. xxxvii. Quæstionũ.

Lex CCXVIII.

VErbum, facere, omnem omnino faciẽdi causam complectitur, dandi, soluendi, numerandi, iudicandi, ambulandi.

Vlpianus Lib. i. ad edictum.

Lex I.

VErbum hoc, si quis, tam masculos, quàm fœminas complectitur.

Pomponius Lib. xxxix.

Lex CXXXI.

VErbũ illud, pertinere, latißimè patet: nam & in ijs rebus petendis aptum est, quæ dominij nostri sunt, & ijs quas iure aliquo poßidemus, quamuis nostri dominij non sint. Pertinere ad nos, etiam ea dicimus, quæ in nulla eorũ causa sunt, sed esse possunt.

Paulus Lib. iiii. ad edictum.

Lex VIII.

VErbum, oportebit, tam præsens quàm futurum tempus significat. Actiones uer-

bo, non continetur exceptio.

Paulus Libro XXVI.

Lex XX. XVII.

VErbum, oportere, non ad facultatem iudicis pertinet, qui poteſt uel pluris uel minoris condemnare, ſed ad ueritatem refertur.

Celſus Lib. XX. Digeſtorum.

Lex XCIIII.

VErbum, reddendi, quanquam ſignificatum habeat retro dandi: recipit tamen & perſe dandi ſignificationem.

Vlpianus Libro LVIII.

Lex XLIII.

VErbo, uictus, continentur quæ eſui & potui, cultuiq́ corporis, quæq́ ad uiuendum homini neceſſaria ſunt. Veſtem quoq́, uictus habere uicem, Labeo ait.

Idem Libro XII.

Lex XX.

VErba, contraxerunt, geſſerunt, non pertinent ad teſtandi ius.

Pomponius Libro V.

Lex CXX.

VErbis legis duodecim Tabularũ his, Vti quiſq́ legaſſet, ſuæ rei ita ius eſto. latiſſima poteſtas tributa uidetur, & heredes inſtituen-

di,

di, & legata, & libertates dandi, tutelas quoque constituendi: sed interpretatione coangustatum est, uel legũ authoritate, uel intra constituentiũ.

Vlpianus Lib. I. ad legem Aeliam Sentiam.

Lex CCXVI.

VErum est eum, qui in carcere clausus est, non uideri, neque uinctum, neque in uinculis esse, nisi corpori eius uincula sint adhibita.

Paulus Lib. I I. Manualium.

Lex CXXVII.

VEstis appellatione tam uirilis, quàm muliebris, & scenica, etiamsi tragica, aut citharœdica sit, continetur.

* Paulus Lib. V I. ex Minutio. *Vlpianus.

Lex CCVI.

VInaria uasa propriè uasa torcularia esse placet, dolia autem & serias tandiu in ca causa esse. quãdiu uinum haberent, cùm sine uino esse cœperint, desinere in eo numero esse, quoniã ad alium usum transferri possunt: ueluti si frumentum in his addatur, eandem causam amphorarum esse, ut cùm uinum habeant, tunc in uasis uinarijs: cùm inanes sint, tunc extra numernm uinariorum sint: qua aliud in his condi poßit.

Venuleius

Venuleius Lib. VIII. Stipul.

Lex CCXXIIII.

VInculorum appellatione, uel priuata, uel publica uincula significantur: custodiæ uerò tantum publica custodia.

Vlpianus Libro x.

Lex CXLV.

VIrilis appellatione, interdum etiam totam hæreditatem contineri dicendum est.

Pomponius Libro VI.

Lex CLXVI.

VRbana familia, & rustica, non loco, sed genere distinguitur. Potest enim aliquis dispensator non esse urbanorum seruorum numero: ueluti is, qui rusticarum rerum rationes dispenset, ibiq; habitet: & non multum abest à uillico. Insularius autem urbanorum numero est. Videndum tamen est, ipse dominus, quorum loco quenque habuerit: quod ex numero familiæ, & uicarijs apparebit. Pernoctare extra urbem intelligêdus est, qui nulla parte noctis in urbe est: per, enim, totam noctem significat.

Vlpianus

Vlpianus Libro 11. de omnibus tribunalibus,

Lex CXCVIII.

VRbana prædia, omnia ædificia accipimus non solum ea, quæ sunt in oppidis: sed & si fortè stabula sunt, uel alia meritoria in uillis, & in uicis, uel prætoria uoluptati tantũ deseruientia: quia urbanum prædium non locus facit, sed materia. Proinde hortos quoq;, si qui sunt in ædificijs constituti, dicendum est urbanorum appellatione contineri. Planè si plurium horti in reditu sunt, uinearij fortè uel etiam holitorij, magis hæc non sunt urbana.

Paulus Libro 1. ad edict.

Lex II.

VRbis appellatio, muris: Romæ autẽ continentibus ædificijs finitur: quod latius patet. Cuiusq; diei maior pars est horarum septem primarum diei, non supremarum.

Pomponius Libro VI.

Lex CXXI.

VSura pecuniæ, quam percipimus, in fructu non est: quia non ex ipso corpore, sed ex alia causa est; id est, ex noua obligatione.

Marcellus Libro v. Digestorum.

Lex LXXXVII.

* Alphenus ait, urbẽ esse Romã, quæ muro cingeretur. Romã etiã qua in cõtinenti ædificia, &c.

VT Alphenus* ait, Vrbs est Roma, quæ muro cingitur. Roma est etiam quantum continentia ædificia essent. Nam Romam non muro tenus existimari, ex consuetudine quotidiana posse intelligi, cùm diceremus Romam nos ire, etiam si extra urbem habitaremus.

Paulus Libro Singula. Senatusconsult. Orficiani.

Lex CCXXX.

Adde l. trãsacta.

VT sunt iudicio terminata, transactione composita, longioris temporis silentio finita.

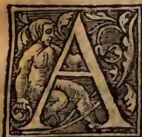
De reg

DE REGVLIS IVRIS.

TITVLVS XVII.

Libri L. Pandectarum, per ordinem Alphabeti.

Vlpianus. *Lex CLXXXIII.*

BSENTIA *eius qui Reipublicæ causa abest, neq; ei, neque alij damnosa esse debet.*

Papinianus. *Lex LXXVIII.*

ACtus legitimi, qui non recipiunt diem uel conditionem: ueluti emancipatio, acceptilatio, hæreditatis aditio, serui optio, datio tutoris, in totum uitiantur per temporis uel conditionis adiectionẽ, Nõnunquam tamen actus suprascripti tacitè recipiũt, quæ apertè comprehensa uitium afferunt. Nam si acceptum feratur ei qui sub cõditione promisit: ita demum egisse aliquid acceptilatio intelligitur, si obligationis cõditio extiterit. Quòd si uerbis nominatim acceptilationis cõprehẽdatur, nullius mom ẽti faciet actũ.

Vlpianus

Marcellus Libro v. Digestorum.

Lex LXXXVII.

* *Alphenus ait, urbẽ esse Romã, quæ muro cingeretur. Romã etiã qua in cõtinenti ædificia, &c.*

VT Alphenus ait, Vrbs est Roma, quæ muro cingitur. Roma est etiam quantum continentia ædificia essent. Nam Romam non muro tenus existimari, ex consuetudine quotidiana posse intelligi, cùm diceremus Romam nos ire, etiam si extra urbem habitaremus.*

Paulus Libro Singula. Senatusconsult. Orficiani.

Lex CCXXX.

Adde l. trãsacta.

VT sunt iudicio terminata, transactione composita, longioris temporis silentio finita.

De reg

DE REGVLIS IVRIS.

TITVLVS XVII.

Libri L. Pandectarum, per ordinem Alphabeti.

Vlpianus. *Lex CLXXXIII.*

BSENTIA *eius qui Reipublicæ causa abest, neq; ei, neque alij damnosa esse debet.*

Papinianus. *Lex LXXVIII.*

ACtus legitimi, qui non recipiunt diem uel conditionem: ueluti emancipatio, acceptilatio, hæreditatis aditio, serui optio, datio tutoris, in totum uitiantur per temporis uel conditionis adiectionē, Nōnunquam tamen actus suprascripti tacitè recipiūt, quæ apertè comprehensa uitium afferunt. Nam si acceptum feratur ei qui sub cōditione promisit: ita demum egisse aliquid acceptilatio intelligitur, si obligationis cōditio extiterit. Quòd si uerbis nominatim acceptilationis cōprehēdatur, nullius momēti faciet actū.

Vlpianus

Vlpianus. *Lex* CXCIX.

A*D ea quæ non habent atrocitatem facinoris, uel sceleris, in his ignoscitur seruis: si uel dominis, uel ijs qui uice dominorum sunt, ueluti tutoribus & curatoribus, obtēperauerint.*

Semper qui dolo fecit, quo minus haberet: pro eo est habendus, ac si haberet. In contractibus successores ex dolo eorum, quibus successerunt, non tantùm in id quod ad eos peruenit, uerumetiam in solidū tenentur: hoc est,* ut unusquisque pro ea parte qua hæres est,* conueniatur.*

Alij non habēt has tres particulas, ad eos: ut: cōueniatur.

Idem. *Lex* CXXI.

A*Liud est uendere, aliud est uendenti consentire. Refertur ad uniuersos quod publicè fit per maiorem partem. Absurdum est plus iuris habere eum cui legatus sit fundus, quàm hæredem, aut ipsum testatorem, si uiueret.*

Paulus. *Lex* L.

A*Lterius circumuentio, alij non præbet actionem.*

Caius. *Lex* LVIII.

B*Ona fides non patitur, ut bis idem exigatur.*

Paulus. *Lex* CLXXIX.

B*Ona fides tantum poßidenti præstat quantum ueritas, quoties lex impedimēto nō est.*

Vlpianus

Vlpianus. *Lex CXXIX.*

Capienda occasio est, quæ præbet benignius responsum. Quod factum est: cùm in obscuro fit, ex affectione cuiusque capit interpretationem.

Idem. *Lex XLVIII.*

COnsilij non fraudulenti nulla obligatio est. Cæterum si dolus, & calliditas intercesserit, de dolo actio competit. Socij mei socius, meus socius non est.

Idem. *Lex XXIIII.*

COntractus quidã dolum malum duntaxat recipiunt: quidam & dolũ & culpã. Dolum tantum, depositum & precarium. dolum & culpam, mandatum, commodatum, uẽditum, pignori acceptum, locatũ: item dotis datio, tutelæ, negotia gesta. In his quidem & diligentiæ. Sed & societas, & rerũ cõmunio, & dolum, & culpam recipit. Sed hæc ita, nisi si quid nominatim cõuenit, uel plus uel minus in singulis cõtractibus. nã hoc seruabitnr, quod initio cõuenit. legẽ enim contractui dedit, excepto eo, quod Celsus putat, nõ ualere, si cõuenerit ne dolus præstetur, Hoc enim bonæ fidei iudicio contrarium est: & ita utimur. Animaliũ uerò casus, mortesq; quæ sine culpa accidunt: fugæ seruorũ, qui custodiri

nō solent: rapinæ, tumultus, incēdia, aquarū magnitudines, impetus prædonū, à nullo præstātur.

Caius. *Lex CXIX.*

CReditor qui permittit rem uænire, pignus dimittit.

Paulus. *Lex CXC.*

CVius effectus omnibus prodest, eius & partes ad omnes pertinent.

Paulus. *Lex LIIII.*

CVius per errorem dati, repetitio est: eius consultò dati, donatio est.

Vlpianus. *Lex CXXIIII.*

CVi ius est donandi, eidem & uendendi, & concedendi ius est.

Idem. *Lex XXXVII.*

CVlpa caret, qui scit, sed probibere non potest.

Pomponius. *Lex LI.*

CVlpa est immiscere se rei ad se non pertinenti.

Paulus. *Lex LXXXV.*

CVm amplius solutū est, quàm debebatur: cuius pars nō inuenitur, quæ repeti possit, totum esse indebitū intelligitur: manēte pristina obligatione. Is natura debet, quem iuregentium dare oportet, cuius fidem secuti sumus.

Vlpianus.

Vlpianus. *Lex CXCVI.*

*CVm par delictum est duorum, semper oneratur petitor: & melior habetur possessoris causa: sicut fit, cùm de dolo excipitur petitoris. neque enim datur talis replicatio petitori, *Si nō * Rei quoque in ea re dolo actū sit. Illi debet permitti pœnam petere, qui in ipsam non incidit.*

alias, aut si rei. ue, aut si nō rei.

Paulus. *Lex CLXX.*

CVm prætor in hæredem dat actionem, quatenus ad eū peruenit: sufficit si uel momento ad eum peruenit ex dolo defuncti.

Idem. *Lex CXXXIX.*

CVm principalis causa nō consistit: plerūque nec ea quidem, quæ sequuntur, locū habent.

Vlpianus. *Lex CXXVI.*

CVm quis possit alienare, poterit & cōsentire alienationi. Cui autem donare nō conceditur, probandū erit, nec si donationis causa cōsenserit, ratam eius uoluntatem habendam.

Caius. *Lex. CVIII.*

CVm seruis nulla actio est.

Paulus. *Lex XVII.*

CVm tēpus in testamento adijcitur, credendum est pro hærede adiectū: nisi alia mens fuerit testatoris: sicut in stipulationibus, promissoris gratia tempus adijcitur.

Vlpianus. *Lex XXIX.*

D*Iuus Pius reſcripſit, eos qui ex liberalitate ſua conueniuntur: in id quod facere poßunt, condemnandos.*

Idem. *Lex LXII.*

D*Omum ſuã reficere unicuiq; licet: dum nõ officiat inuito alteri in quo ius non habet.*

Papinianus. *Lex LXXXIII.*

D*Onari uidetur quod nullo iure cogente cõceditur.*

Iulianus. *Lex LXVI.*

E*A eſt natura cauillationis, quam Græci* * *σόφισμα appellant, ut ab euidenter ueris, per breuißimas mutationes diſputatio ad ea, quæ uidenter falſa ſunt, perducatur.*

* *i. cõmentum cauillatorium.*

Vlpianus. *Lex CLXXVIII.*

E*A quæ ad dandum impoßibilia ſunt, uel quæ in rerum natura non ſunt, pro nõ adiectis habentur.*

Iulianus. *Lex LXV.*

E*A quæ rarò accidunt, non temere in agendis negotijs computantur.*

Marcellus. *Lex CLIII.*

E*A quæ in partes diuidi nõ poſſunt: ſolida à ſingulis hæredibus debentur. In re dubia*

benig

enigniorem interpretationem sequi, non minus ustius est, quàm tutius.

Hermogenes. *Lex XCVIII.*

E*A sola deportationis sentẽtia aufert, quæ ad fiscum perueniunt.*

Paulus. *Lex III.*

E*Ius est nolle, qui potest & uelle.*

Marcellus. *Lex CXLIIII.*

E*T si nihil facilè mutandum est ex solennibus: tamen ubi æquitas euidens exposcit, subueniendum est.*

Vlpianus *Lex LIX.*

E*X pœnalibus causis non solet actio in patrem de peculio dari.*

Idem. *Lex CXCII.*

E*X qua persona quis lucrum capit, eius factnm præstare debet.*

Modestinus. *Lex CL.*

E*Xpreßa nocent, non expreßa non nocent.*

Vlpianus. *Lex CXXXII.*

F*Actum à iudice, quod ad officium eius nõ pertinet, ratum non est.*

Paulus. *Lex CXCVII.*

F*Actum cuiq; suum, non aduersario suo nocere debet. Non uidetur uim facere, qui iure suo utitur, & ordinaria actione experitur. In*

pœnalibus causis benignius interpretandū est.

Caius. *Lex* CLXVIII.

F*Auorabiliores rei potius, quàm actores habentur.*

Paulus. *Lex* CIX.

F*Erè in omnibus pœnalibus iudicijs, & ætati, & imprudentiæ succurritur.*

Paulus. *Lex* CXCVI.

F*Erè quibuscunq; modis obligamur, ijsdem in cōtrarium actis liberamur: quum quibus modis adquirimus, ijsdem in contrarium actis amittamus. Vt igitur nulla possesio adquiri nisi animo & corpore potest: ita nulla amittitur, nisi in qua utrunq; in contrarium actum est.*

Metianus. *Lex* XCIIII.

F*Iliusfamiliâs neq; retinere, neq; recuperare, neque adipisci possessionem rei peculiaris uidetur.*

Vlpianus. *Lex* II.

F*Oeminæ ab omnibus officijs ciuilibus uel publicis remotæ sunt: & ideo nec iudices esse possunt, nec magistratum gerere, nec postulare, nec pro alio interuenire, nec * procuratrices existere. Item impuberes omnibus officijs ciuilibus debent abstinere.*

* *curatores.*

Papin

Papinianus. *Lex LXXX.*

Fraudis interpretatio semper in iure ciuili non ex euentu duntaxat, sed ex cõsilio quoq; consideratur. *desideratur.

Iabolenus. *Lex LXXII.*

Fructus rei est, uel pignori dare licere.

Pomponius. *Lex XLI.*

Furiosi, uel eius cui bonis interdicitur, nulla uoluntas est.

Papinianus. *Lex LXXIX.*

Generaliter cùm de fraude disputatur, non si quid habeat actor, sed quid per aduersariũ habere non potuit, considerandum est.

Vlpianus. *Lex LX.*

Haeredem eiusdem potestatis iurisq; esse, cuius fuit defunctus, constat.

Iulianus. *Lex LXIII.*

Haereditas nihil aliud est, quàm successio in uniuersum ius, quod defunctus habuit tempore mortis.

Vlpianus. *Lex CXCV.*

Hoc iure utimur: ut quicquid omnino per uim fiat: aut in uis publicae, aut priuatae crimẽ incidat. Deiecit & qui uel iußit, uel mãdauit, uel ratũ habuit. Rati enim habitio mandato comparatur. In cõtractibus, in quibus doli

præstatio, uel bona fides inest, hæres in solidum tenetur.

Pomponius. *Lex XI.*

ID quod nostrum est, sine facto nostro ad aliũ transferri non potest.

Paulus. *Lex XVI.*

IMaginaria uẽditio non est, pretio accedente.

Caius. *Lex CLXXIIII.*

IMperitia, culpæ annumeratur.

Marcellus. *Lex CXLV.*

IMpoßibilium nulla obligatio est.

Metianus. *Lex XCVII.*

IN ambiguis orationibus maximè sententia spectanda eius est, qui eas protulisset.

Paulus. *Lex LXXXVI.*

IN ambiguis, pro dotibus respondere melius est. Non est nouũ, ut quæ semel utiliter cõstituta sunt, durent: licet ille casus extiterit, à quo initium capere non potuerunt. Quoties æquitatem, desiderij naturalis ratio, aut dubitatio iuris moratur: iustis decretis rès temperanda est.

Vlpianus. *Lex CXXIIII.*

IN cõdemnatione personarum quæ in id quod facere poßunt, damnantur: nõ totum quod habent, extorquẽdum est: sed & ipsarum ratio habenda est, ne egeant. Cùm uerbum, restituas, in

lege

ege inuẽnitur: etsi non specialiter de fructibus dditum est, tamen etiã fructus sunt restituendi. Vnicuiq; sua mora nocet: quod et in duobus reis romittendi obseruatur. Dolo facit qui petit uod restituturus est.

Idem. Lex CXXXV.

IN contrahenda uenditione, ambiguũ pactum contra uenditorem interpretandum est. Ambigua autem intentio ita accipienda est, ut res alua actori sit.

Paulus. Lex CXI.

IN eo quod plus sit, semp̃ inest minus. Nemo alienæ rei expromissor idoneus uidetur, nisi ũ satisdatiõe. Pupillus pati posse nõ intelligitur. Vbi uerba cõiuncta nõ sunt, sufficit alterutrũ esse factum. Mulieribus tunc succurrendũ st, cũ defraudantur: non ut facilius calũnientur.

Pomponius. Lex XXXIIII.

IN eo quod, uel is qui petit, uel is d quo petitur, * lucri petiturus est, durior causa est petitoris.

* lucri causa facturus est.

Vlpianus. Lex CXXII.

IN iure ciuili receptũ est, quoties per eum cuius interest * cõditionẽ nõ impleri, fiat quò minus impleatur, perinde haberi ac si impleta cõditio fuisset. quod ad libertates & legata, & ad

* conditionẽ impleri, n. fiat.

haredum institutiones perducitur. Quibus exẽplis stipulationes quoq; committuntur, cùm per promissorem factum esset, quò minus stipulator conditioni parẽret.

Paulus. *Lex V.*

IN *negotijs cõtrahendis, alia causa habita est furiosorum, alia eorũ qui fari possunt, quanuis actum rei nõ intelligant. Nam furiosus nullum negotiũ contrahere potest: pupillus omnia negotia tutore authore agere potest.*

Vlpianus. *Lex CXL.*

IN *obscura uoluntate manumittentis, fauẽndum est libertati.*

Paulus. *Lex CXV.*

IN *obscuris inspici solet, quod uerisimilius est, aut quod plerunq; fieri solet.*

Idem. *Lex LXIX.*

IN *omnibus causis id obseruatur, ut ubi persona conditio locum facit beneficio: ibi deficiente ea, beneficium quoque deficiat. ubi uerò in quo genus actionis id desiderat, ibi (ad quemuis persecutio eius deuenerit) nõ deficiat ratio auxilij.*

Pomponius. *Lex XL.*

IN *omnibus causis pro facto accipitur id, * in quo quis alium perhorrescit quò minus fiat.*

** per alium mora est, quo &c.*

Idem

Idem. *Lex XIIII.*

IN omnibus obligationibus, in quibus dies nō apponitur, præsenti die debetur.

Vlpianus. *Lex CXXXVI.*

IN omnibus officijs quæ fieri per liberas personas leges desiderant: seruus interuenire non potest. Non debeo melioris cōditionis esse quàm author meus, à quo ius in me transijt.

Paulus. *Lex XCI.*

IN omnibus quidem, maximè tamen in iure, æquitas spectanda est.

Paulus. *Lex CLXXI.*

IN pari causa possessor potior haberi debet. Ii qui in uniuersum ius succedunt, hæredum loco habentur.

Vlpianus. *Lex XXIII.*

IN personam seruilem nulla cadit obligatio. Generaliter probandum est, ubicunque in bonæ fidei iudicijs confertur in arbitrium domini uel procuratoris eius conditio: pro boni uiri arbitrio hoc habendum esse.

Paulus. *Lex XII.*

IN testamentis plenius uoluntates testantiū interpretamur.

Papin

Papinianus. *Lex VIII.*

IN toto iure generi per speciem derogatur: & illud potißimum habetur, quod ad speciem directum est.

Caius. *Lex CXIIII.*

IN toto & pars continetur.

Papinianus. *Lex LXXVII.*

IN totum, omnia quæ animi destinatione agenda sunt: non nisi uera & certa scientia perfici possunt.

Vlpianus. *Lex CXCVIII.*

INuitus nemo cogitur defendere. Cui damus actionem, eidem exceptionem cõpetere multò magis quis dixerit. Cùm quis in alicuius locum successerit, nõ est æquum ei nocere hoc quod aduersus eum non nocuit, in cuius locũ successerit. Plerunq; emptoris eadem causa debet esse circa petendũ ac defendendũ, quæ fuit authoris. Quod cuiq; pro eo prestatur, inuito non tribuitur.

Paulus. *Lex LXX.*

INuito beneficium non datur.

Vlpianus. *Lex CXXX.*

IS damnum dat, qui iubet dare. Eius uerò nulla culpa est, cui parêre necesse sit, Quod pendet, non est pro eo, quasi sit.

Pomp

Pompouius. Lex VIII.

Vra ſanguinis nullo iure ciuili dirimi poßũt.

Vlpianus. Lex CCVI.

Vre naturæ æquum eſt, neminem cũ alterius detrimento & iniuria fieri locupletiorem.

Pomponius. Lex VII.

Vs noſtrum non patitur eundem in paganis, & teſtatò, & inteſtatò deceßiſſe: earumq́ rerum naturaliter inter ſe pugna eſt, teſtatus, & inteſtatus.

Paulus. Lex CVII,

Ibertas inæſtimabilis res eſt.

Caius. Lex XVI.

Ibertas omnibus rebus fauorabilior eſt.

Vlpianus. Lex LXVI.

MArcellus ait, Deſinit debitor eſſe is qui nactus eſt exceptionem iuſtam, nec ab æquitate naturali abhorrentem.

Caius. Lex CLXXV.

MElior cõditio noſtra per ſeruos fieri poteſt: deterior fieri non poteſt.

Pomponius. Lex CCV.

MInus eſt actionem habere, quàm rem.

Paulus. Lex XXVIII.

NEc ex Prætorio, nec ex ſolenni iure, priuatorũm cõuentione quicquã immutandum eſt:

est: quãuis obligationũ causæ pactione poßint immutari, & ipso iure, & per pacti cõuenti exceptionem: quia actionũ modus, uel lege, uel per Prætorem introductus, priuatorum pactionibus non infirmatur, nisi tunc, cùm inchoatur pactio, inter eos conuenit.*

* actio, uel pacto iter.

Vlpianus. *Lex CLXVI.*

NEmo alieno nomine agere potest. Temporaria permutatio ius prouinciæ non innouat.

Paulus. *Lex CXCIIII.*

NEmo damnum facit, nisi qui id facit, quod facere ius non habet.

Idem. *Lex CIII.*

NEmo de domo sua inuitus extrahi debet.*

* uocat, inuitus.

Vlpianus. *Lex XCVI.*

NEme dubitat soluendo uideri eum qui defenditur.

Paulus. *Lex LXXXVIII.*

NEmo, enim persequendo deteriorem causam, sed meliorem facit. Deniq; post litem contestatam hæredi quoq; prospicitur: & hæres tenetur ex omnibus causis.

Vlpianus. *Lex XLIIII.*

NEmo ex ijs, qui negant se debere, prohibetur etiam alia defensione uti, nisi lex impediat.

t, Quoties cōcurrunt plurēs actiones eiusdem nomine: una tantùm quis experiri debet.

Idem. *Lex CXXXI.*

NEmo ideo obligatur, quia recepturus est ab alio quod præstiterit.

Paulus. *Lex CLXIII.*

NEmo plus commodi hærēdi suo relinquit, quàm ipse habuit.

Vlpianus. *Lex LV.*

NEmo plus iuris ad aliū transferre potest, quàm ipse habet.

Idem. *Lex LXXI.*

NEmo potest gladij potestatem sibi datā, uel cuiuslibet alterius coërcitionis ad aliū, nsferre.

Papinianus. *Lex LXXVI.*

NEmo potest mutare consilium suum in alterius iniuriam.

Vlpianus. *Lex CLXIX.*

NEmo prædo est, qui pretium numerauit. Locupletior non est factus qui liberū ad- isierit. Cùm de lucro duorum quæritur, melior t causa posidentis.

Idem. *Lex XXXVIII.*

NEmo qui condemnare non potest, absol- uere potest.*

** condē- nare po test, ab- soluere non po- test.*

Idem.

Idem. Lex CLXXXXVIII.

NEmo uidetur fraudare eos, qui sciunt, & consentiunt.

Iabolenus. Lex CLIX.

NEque in interdicto, neque in cæteris causis pupillo nocere oportet dolum tutoris, siue soluendo est, siue non est.

Vlpianus. Lex XLVI.

NEque pignus, neq; depositum, neque precarium, neq; emptio, neq; locatio suæ rei consistere potest. Priuatorum conuentio, iuri publico non derogat.

Celsus. Lex CLII.

NEratius consultus an quod beneficium dare se quasi uiuenti Cæsar rescripserat, iam defuncto dedisse existimaretur: respondit non uideri sibi principem, quod ei quem uiuere existimabat concessisset, defuncto concessisse, quem tamen modũ esse beneficij sui uellet, ipsius existimationem esse.*

* *æstimationem.*

Vlpianus. Lex CXVII.

NIhil consensui tam contrarium est, qui & bonæ fidei iudicia sustinet, quàmuis atque metus: quem comprobare cõtra bonos mores est. Non capitur qui ius publicum sequitur. Non uidentur consentire, qui errant.

Paulus

Paulus. *Lex CLXXII.*

N*Ihil dolo creditor facit, qui ſuum recipit.* *Cùm principalis cauſa non conſiſtit, nec * *alias hæc deſunt.*
ea quidem quæ ſequuntur, locum habent.

Idem. *Lex CXIII.*

N*Ihil interſt, ipſo iure quis actionem non habeat, an per exceptionem infirmetur.*

Celſus. *Lex CXLVII.*

N*Ihil peti poteſt ante id tempus, quo per rerum naturam perſolui poßit: & cùm ſoluendi tempus obligationi additur, niſi eo præterito, peti non poteſt.*

Vlpianus. *Lex XXXVI.*

N*Ihil tam naturale eſt, quàm eodem genere quodq; diſſoluere, quo colligatū eſt: ideoq; uerborum obligatio, uerbis tollitur: nudi conſenſus obligatio, contrario conſenſu diſſoluitur.*

Idem. *Lex CLXII.*

N*On alienat, qui duntaxat omittit poſſeſſionem.*

Idem. *Lex XLII.*

N*On debet actori licere, quod reo non permittitur. In re obſcura melius eſt fauere repetitioni, quàm aduentitio lucro.*

Papinianus. *Lex LXXV.*

NOn debet alteri per alterum iniqua conditio inferri.

Vlpianus. *Lex XXII.*

NOn debet cui quod plus eſt, licet, quod minus eſt, non licere.

Idem. *Lex CXXXVII.*

NOn eſt ſingulis concedendum, quod per magiſtratum publicè poßit fieri, nè occaſio ſit maioris tumultus faciendi. Infinita æſtimatio eſt, libertatis & neceßitudinis.

Idem. *Lex CLXXVII.*

NOn fraudantur creditores, cùm quid nõ adquiritur à debitore, ſed cùm quid de bonis diminuitur. Nemo ex ſuo delicto meliorem ſuam conditionẽm, facerè poteſt.

Paulus. *Lex CVIII.*

NOn omne quod licet, honeſtum eſt. In ſtipulationibus id tempus ſpectatur, quod contrahimus.

Iabolenus. *Lex CCLX.*

NOn poteſt dolo carere, qui imperio magiſtratus non obtemperat.

Paulus. *Lex CCVIII.*

NOn poteſt uideri deſiiſſe habere, qui nunquàm habuit.

Venul

Venuleius. *Lex* C.

NOn potest uideri improbus, qui ignorat quantum soluere debeat.

Paulus. *Lex* LXXXVII.

NOn solet deterior conditio fieri eorum, qui litem contestati sunt, quàm si non essent, sed plerunque melior. Cõnecte hic l. Nemo enim suprà.

Vlpianus. *Lex* XCV.

NOn solent, quæ abundant, uitiare scripturas. Idem. *Lex* XIII.

NOn uidetur cœpisse, qui per exceptionem remouetur à petitione.

Idem. *Lex* LIII.

NOn uidetur defendere, non tantùm qui latitat, sed & is qui præsens negat se defendere, aut non uult suscipere actiones.

Caius. *Lex* LII.

NOn uidetur quisquã id capere, quod ei necesse est alij restituere.

Papinianus. *Lex* LXXXIIII.

NOn uidetur rem amittere, cuius propria non fuit.

Vlpianus. *Lex* CXXVIII.

NOn uidentur data, quæ eo tẽpore, quo dantur, accipientis non fiunt. Qui iussu iudicis aliquid facit, non uidetur dolo malo facere:

quia parére necesse habet.

Paulus. *Lex CXX.*

N*On ut ex pluribus causis deberi nobis idem potest: ita ex pluribus causis idem potest & nostrum esse.*

Vlpianus. *Lex VI.*

N*On uult hæres esse, qui ad alium transferre uoluit hæreditatem.*

Scæuola. *Lex XCIX.*

N*Vlla intelligitur mora ibi fieri, ubi nulla petitio est.*

Idem. *Lex LVI.*

N*Vllus uidetur dolo facere, qui suo iure utitur.* Paulus. *Lex CX.*

N*Vllum crimen patitur is, qui non prohibet, cùm prohibere non potest.*

Vlpianus. *Lex CLXXIII.*

N*Vnquam actiones, præsertim pœnales, de eadem re concurrentes, alia aliam consumit.*

Idem. Lex *XXXI.*

N*Vptias, non cõcubitus, sed cõsensus facit.*

Caius. *Lex CLXXXII.*

O*Mnes actiones, quæ morte aut tempore péreunt, semel inclusæ iudicio, saluæ permanent. Nõ uidetur perfectè cuiusq; id esse,* quod ex causa auferri potest.*

* quod ei casu.

Celsus

Celſus. *Lex CLIIII.*

Mnia ferè iura hæredum perinde habentur, ac ſi continuò ſub tempore mortis hæ-es extitiſſent.

Vlpianus. *Lex CCI.*

Mnia quæ ex teſtamento proficiſcuntur, ita ſtatum euẽtus capiunt, ſi initium quidẽ uitio ceperint.

Caius. *Lex CI.*

Mnia quæ iure cõtrahuntur, contrario iure pereunt.

Iabolenus. *Lex LXXIII.*

Mnia quæcunq; cauſæ cognitionem deſiderant, per libellum expediri non poſſunt.

Vlpianus. *Lex CCII.*

Mnis definitio in iure ciuili periculoſa eſt. rarum eſt enim ut ſubuerti poßit.

Paulus. *Lex CLXXXI.*

Mnis hæreditas, quamuis poſtea adeatur, tamen cum tempore mortis continuatur. -nquam ex poſtfacto creſcit præteriti delicti -limatio.

Vlpianus. *Lex CXCIII.*

Arem eſſe conditionem oportet eius, qui quid poßideat, uel habeat: atque eius, cuius -lo malo factum ſit, quò minus poßideret, uel

haberet.

Idem. *Lex CCV.*

P*Lerunque fit, ut etiam ea quæ à nobis possunt abire, perinde in eo statu sint, atque si non essent eius cõditiõis ut abire possint. & ideò quod fisco obligamus, & uendicare interdum, & alienare, & seruitutem prædio imponere possumus.*

Pomponius. *Lex XXVIII.*

P*Lus cautionis est in rem, quàm in personam.*

Paulus. *Lex CXXV.*

P*Oenalia iudicia semel accepta, in hæredes transmitti possunt.*

Paulus. *Lex CXVIII.*

P*Rætor bonorũ possessorem hæredis loco in omni causa habet.*

Modestinus. *Lex CLVII.*

P*Riuilegia quædã causæ sunt, quædam personæ. & ideo quidem ad hæredes transmittuntur, quæ causæ sunt: quæ personæ sunt, ad hæredes non transeunt.*

Celsus. *Lex CL.*

P*Vpillus, nec uelle, nec nolle in ea ætatẽ, nisi apposita tutoris authoritate, creditur. Nam quod animi iudicio fit, in eo tutoris authoritas necessaria est.*

Caius

Caius. *Lex* C XII.

Vpillum, qui proximus pubertati sit, capa-
cem esse & furandi, & iniuriæ faciendæ con
In hæredes non solent actiones transire, quæ
ales sunt ex maleficio: ueluti furti, damni,
riæ, ui bonorum raptorum.

Licinius. *Lex* CC X.

Væ ab initio inutilis fuit institutio, tem-
poris tractu conualescere non potest.

Papinia. *Lex* LXXXII.

Væ dubitationis tollendæ causa contra-
ctibus inseruntur, ius comune non lædut.

Pomponius. *Lex* XVIII.

Væ legata mortuis nobis ad hæredes no-* ** hære-*
stros transeunt, eorum comodum per nos ditatem
eorum in potestate sumus, eodem casu acqui nostra-
*s: aliter atque, *cum stipulati sumus. Nam* ** quod*
b conditione stipulantes, omnimodo, eis acqui
s, etiam si libertate nobis præstita à domi-* ** libera-*
onditio existat. *tis nobis*

Paulus. *Lex* C XXIII. *potesta-*

Væ propter necessitatẽ recepta sunt, non *te domi-*
debent in argumentum trahi. *ni.*

Idem. *Lex* XC.

Vandiu possit ualere testamentum: tan-
diu legitimus hæres non admittitur.

Idem. *Lex XXV.*

QVatenus cuiusque intersit, in facto, non in iure consistit.

Idem. *Lex XV.*

QVi actionem habet ad rem recuperandã, ipsam rem habere uidetur.

Vlpianus. *Lex CLXXX.*

QVi authore Iudice comparauit, bonæ fidei possessor est.

Idem. *Lex XX.*

QVi cum alio contrahit, uel est, uel esse debet non ignarus conditionis eius: hæredi autem hoc imputari nõ potest, cùm non sponte cum legatarijs contrahat. Non solet doli exceptio nocere ijs, quibus uoluntas testatoris non refragatur.

Paulus. *Lex CLXXIIII.*

QVi dolo desierit poßidere, pro poßidente dãnatur: quia pro possessore dolus est.

Caius. *Lex XLIII.*

QVi in alterius locum succedunt, iustam habent causam ignorantiæ, an id quod deberetur, peteretur. Fideiussores quoq; non minus quàm hæredes iustam ignorantiam poßunt allegare. Hæc ita, de hærede dicta sunt, si cum eo agatur, non etiam si agat. Nam planè qui agit,

us esse debet: quũ sit in potestate eius, quan-
elit experiri: & antè debet rem diligẽter ex-
are, & tunc ad agendum procedere.

lpianus. *Lex CXXXVIII.*

Vi in ius dominiúmue alterius succedit,
*iure eius uti debet. Nemo uidetur *do-* * *in dolo esse.*
cere, qui ignorat causam cur non debeat pe-

Idem. *Lex CLXI.*

Vi in seruitute est, usucapere non potest.
Nam quum poßideatur, poßidere non ui
r.

Paulus. *Lex CLXIII.*

Vi non facit quod facere debet, uidetur fa
cere aduersus ea quæ non facit: at qui fa
uod facere non debet, non uidetur facere id,
facere iussus est.

Modestinus. *Lex CLV.*

*Vi per *succeßionem quamuis longißi-* * *ceßionem.*
mam defuncto hæredes extiterint, nõ mi
hæredes intelliguntur, quàm qui principali-
æredes extiterint.

Vlpianus. *Lex CXXXV.*

Vi potest facere ut poßit cõditioni parẽ
re, iam posse uidetur. Quod quis, si uelit,
re non potest, id repudiare non potest.

Idem. Lex XXVII.

QVi poteſt inuitis aliquibus alienare: mul to magis & ignorantibus & abſentibus poteſt.

Paulus. Lex CXXVII.

QVi rem alienam defendit, nunquam locuples habetur.

Iulianus. Lex LXIIII.

QVi ſinè dolo malo ad iudicium prouocat, non uidetur moram facere.

Paulus. Lex CLXXXV.

QVi tacet non utiq; fatetur: ſed tamen uerum eſt eum non agere.

Vlpianus. Lex CIII.

QVi uetante prætore fecit, hic aduerſus èdi ctum feciſſe propriè dicitur. Eius eſt actionem denegare, qui poßit & dare.

Paulus. Lex XLIX.

QVicquid calore iracũdiæ, uel fit, uel dicitur: non prius ratum eſt, quàm ſi perſeuerantia apparuerit iudiciũ animi fuiſſe. ideoq; breui reuerſa uxor, nec diuertiſſe uidetur.

* *aliâs incipit, Quintus Mutius Sempronio.*

Idem. Lex LXXIIII.

*QVo * tutela redit, eò & hæreditas peruenit, niſi cum fœminæ hæredes intercedunt. Nemo poteſt tutorem cuiquam dare, niſi ei*

* *Quo tutela, &c.*

ĩem in ſuis hæredibus, cum moritur, habuit, ituruſue eſſet, ſi uixiſſet. V i factũ uidetur id quod quis, cùm prohiberetur, fecit. Cldm, l quiſq; cùm controuerſiam haberet, habitu_ ue ſeſperaret, fecit. Quæ in teſtamento ita ꝑta ſunt, ut intelligi nõ poßint, perinde ſunt ſcripta nõ eſſent. Nec paciſcẽdo, nec legem lo, nec ſtipulãdo quiſquã alteri cauere põt.

Caius. *Lex XLVII.*

Vod d quoquam pœnæ nomine exactum eſt: id eidem reſtituere nemo cogitur.

Vlpianus. *Lex XXXIII.*

Vod attinet ad ius ciuile, ſerui pro nullis habẽtur: nõ tamen & iure naturali: quia ad ius naturale attinet, omnes homines æ- es ſunt.

aulus. *Lex CLXXXIIII.*

Vod contra rationem iuris receptum eſt, non eſt producendum ad conſequentiam. duo pro ſolido hæredes eſſe non poſſunt.

Celſus. *Lex CLI.*

Vod euincitur, in bonis non eſt.

Paulus. *Lex XXX.*

Vod initio uitioſum eſt, non poteſt tra- ctu temporis conualeſcere.

Vlpian

Vlpianus. *Lex* CLXXXVI.

Q*Vod ipsis, qui contraxerunt, obstat, & successoribus eorum obstabit.*

Idem. *Lex* CXLI.

Q*Vod iussu alterius soluitur: pro eo est, quasi *ipse soluisset. uel ipsi solutū esset.*

* *alâs deest ipse soluisset uel.*

Idem. *Lex* CXLIII.

Q*Vod nullius esse potest: id ut alicuius fieret, nulla obligatio ualet efficere.*

Paulus. *Lex* CCLXXXIX.

Q*Vod quis, cùm seruus esset, egit, proficerē liberto facto non potest.*

Pomponius. *Lex* CCIII.

Q*Vod quis ex culpa sua dānum sentit, non intelligitur damnum sentire.*

Idem. *Lex* XXI.

Q*Voties dubia est interpretatio libertatis, secundum libertatem respondendū erit.*

Paulus. *Lex* XCII.

Q*Voties duplici iure defertur alicui succes sio, repudiato nouo iure quod antè defer tur, supererit uetus.*

Vlpianus. *Lex* XCVIII.

Q*Voties idem sermo duas sententias exprimit, ea potißimùm accipietur, quæ rei gerendæ aptior est.*

Idem

Idem. *Lex CC.*

Voties nihil sine captione inuestigari potest: eligendum est, quod minimum habet iniquitatis.

Hermogenes. *Lex XCIX.*

Votiēs utriusque causa lucri ratio uertitur, is præferēdus est, cuius in lucro causa tempore præcedit.

Venuleius. *Lex I.*

Egula est, quæ rem quæ est, breuiter enarrat: non ut ex regula ius sumatur, sed ut ex iure, quod est, regula fiat. Per regulā igitur breuis rerum narratio traditur: & (ut ait Sabinus) quasi causæ coniectio, quæ simul cùm in aliquo uitiata est, perdit officium suum.

Vlpianus. *Lex CCVII.*

Es iudicata, pro ueritate accipitur.

Paulus. *Lex X.*

Ecundum naturam est, commoda cuiusq; rei eum sequi, quem sequuntur incommoda.

Caius. *Lex CXC.*

Emper generalibus specialia insunt.

Modestinus. *Lex CLVIII.*

*Emper in *conuētionibus non solum, quod liceat considerandum est, sed & quod honestum est.* **coniūctionibus.*

Caius.

Caius. *Lex LVII.*

S*Emper in dubijs benigniora præferẽda sunt.*

Vlpianus. *Lex IX.*

S*Emper in obscuris, quod minimum est, sequimur.*

Vlpianus. *Lex XXXV.*

S*Emper in stipulationibus, & in cæteris contractibus id sequimur, quod actum est. Vnde si non apparet, quid actum est: consequens erit, ut id sequamur, quod in regione, in qua id actum est, frequentatur. Quid ergo si neq; regionis mos appareat, quia uarius fuit? Ad id quod minimum est, redigenda summa est.*

Caius. *Lex LXI.*

S*Emper, qui non prohibet pro se interuenire, mandare creditur. Sed & si quis ratũ habuerit, quod gestũ est, obstringitur mãdati actione.*

Vlpianus. *Lex CCIX.*

S*Eruitutem mortalitati ferè comparamus.*

Paulus. *Lex CCXI.*

S*Eruus reipublicæ causa abesse non potest.*

Pomponius. *Lex XIX.*

S*I filiusfamiliâs sub conditione stipulatus, emancipatus fuerit: deinde extiterit conditio, patri actio competit: quia in stipulationibus id tempus spectatur, quo contrahimus.*

Vlpian

Vlpianus. *Lex CV.*

*in duabus actionibus alibi ſumma maior, ibi infamia eſt: præponenda eſt cauſa*exiſtimationis. Vbi autem æquiparantur famoſa iu-: etſi ſummam diſparem habeant, pro pari-amen accipienda ſunt.* * *æſtimationis.*

Scæuola. *Lex XCIII.*

librarius in tranſcribendis ſtipulationis uer-s erraſſet: nihil nocere, quo minus, & reus, deiuſſor teneantur.

Vlpianus. *Lex CXLII.*

*nemo ſubijt hæreditatem, *omne ius teſta-enti ſoluitur.* * *omnis uis.*

omponius. *Lex XXXIX.*

uti pœna ex delicto defuncti hæres teneri n debet: ita nec lucrum facere ſi quid ex ea eum perueniſſet.

Paulus. *Lex CXVI.*

quis obligationē liberatus ſit, poteſt uideri cepiſſe. Non poteſt uideri accepiſſe, qui ſti-tus poteſt exceptione ſummoueri.

Celſus. *Lex CXLVIII.*

quis prægnantem uxorem reliquit, non ui-tur ſine liberis deceßiſſe.

Vlpianus. Lex XLV.

TOties in hæredem damus actionem de eo, quod ad eum peruenit, quoties ex dolo defuncti conuenitur, non quoties ex suo.

Celsus. Lex CXLVI.

VAni timoris non iusta excusatio est.

Paulus. Lex CII.

*VBi lex duorum mensium fecit mentionem: & qui sexagesimoprimo die uenerit, audiendus est: ita enim Imperator noster Antoninus * patre cum diuo*fratre suo rescripsit.*

Vlpianus. Lex CLXVII.

VBi non uoce, sed præsentia opus est: mutus si intellectum habet, potest uideri respondere. Idem & in surdo hic quidem responderi potest. Furiosus, absentis loco est: & ita Pomponius Libro primo Epistolarum scribit.

Celsus. Lex CXLIX.

VBi pugnantia inter se in testamento inueniuntur, neutrum ratum est. Quæ rerum natura prohibentur, nulla lege confirmata sunt.

Paulus. Lex CVI.

VBicunque causæ cognitio est, ibi prætor desideratur.

Vlpianus. *Lex IIII.*

Elle non creditur. qui obſequitur imperio patris, uel domini.

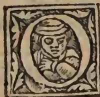
Vlpianus. *Lex XXXII.*

Erum eſt, neq; pacta, neque ſtipulationẽs factum poße tollere. Quod enim impoßi- eſt, neq; pacto, neq; ſtipulatione poteſt cõ- endi, ut utilem actionem aut pactum effi- poßit.

h

Sequuntur Regulæ Iuris Canonici, Ex Decretalibus.

Ioannes Chrysostomus I.

MNIS *res per quascunque causas nascitur, per easdem dissoluitur.*

Beda in Homilijs II.

E*Stote misericordes, sicut &, &c. Hoc loco nihil aliud nobis præcipi existimo: nisi ut ea facta, quæ dubium est, quo animo fiant, in meliorem partem interpretemur. Quod enim scriptum est: Ex fructibus eorum cognoscetis eos. de manifestis dictum est, quæ non possunt bono animo fieri: ut stuprum, blasphemiæ, furta, ebrietates, & similia, de quibus nobis permittitur iudicare.*

Idem. III.

Q*Vi scandalizauerit, &c. Vtilius scandalum nasci permittitur, quàm ueritas relinquatur.*

Idem. IIII.

Q*Vod non est licitum in lege, necessitas facit licitum. Nam & sabbatum custodiri præceptum est: Machabei tamen sine culpa sua in sabbato pugnant. sic & hodie si quis ieiunium fregerit ægrotus, reus uoti non habetur.*

Gregorius. V.

Q*Vod latenter, aut per uim, uel aliàs illicitè*

introductum est, nulla debet stabilitate
stere.

em Varien. episcopo. *V I.*

Vum in contemplatione, & infrà.
In ipso causæ initio non est à quæstio-
inchoandum.

Stephanus papa. *V I I.*

Væ multoties. & infrà. Quicquid in sa-
cratis Deo *rebus, & episcopis iniustè*
, pro sacrilegio reputatur: quia sacra
& à quoquam uiolari non debent.

Augustinus. *V I I I.*

Vi ex timore facit præceptū, aliter quàm
debeat, facit: & ideo iam non facit.

Idem in lib. de Pœnit. *I X.*

Efleat peccator: quia offendens in uno, fa-
ctus est omnium reus.

Gregorius in registro. *X.*

Vanuis causæ. & infrà. Non potest esse
pastoris excusatio, si lupus oues come-
, & pastor nescit.

Lucius tertius. *X I.*

ignum est, & à Romanæ Ecclesiæ con-
udine alienum, ut pro spiritualibus sace-
s homagium compellatur.

FINIS.

Regule Sexti Decretalium Bonifacij VIII.

CCESSORIVM *naturam ſequi congruit principalis.*

Actus legitimi cõditionem nõ recipiunt, neq; diem.

Beneficium eccleſiaſticũ non poteſt licitè ſine institutione canonica obtineri.

Bona fides non patitur, ut ſemel exactum iterum exigatur.

Certũ eſt, quod is cõmittit in legem, qui legis uerba cõplectens cõtra legis nititur uolũtatem. Data Romæ apud ſanctũ Petrum, quinto nonas Martij, Pontificatus noſtri anno quarto.

Contra eum, qui legem dicere potuit apertius, eſt interpretatio facienda.

Contractus ex conuentione legem accipere dinoſcuntur.

Cui licet quod eſt plus, licet utique quod eſt minus.

Cùm non ſtat per eum, ad quem pertinet, quo minus conditio impleatur: haberi debet perinde ac ſi impleta fuiſſet,

Cùm

ūm quid prohibetur, prohibentur omnia ſequuntur ex illo.

:ūm quid una uia prohibetur alicui, ad id non debent admitti.

Cūm quis in ius ſuccedit alterius, iuſtam rantiæ cauſam cenſetur habere.

Cūm ſunt partium iura obſcura, reo fauen- n eſt potius quàm actori.

Damnum quod quis ſua culpa ſentit, ſibi de- :, non alijs imputare.

Decet conceſſum à principe beneficium eſſe nſurum.

Delictum perſonæ, non debet in detrimen- m Eccleſiæ redundare.

Dolo facit qui petit, quod reſtituere oportet ndem.

Ea quæ fiunt à iudice, ſi ad eius nō ſpectant fficium, uiribus non ſubſiſtunt.

Eum, qui certus eſt, certiorari ulterius non portet.

Ex eo non debet quis fructum conſequi, quod niſus extitit impugnare.

Exceptionem obijciens, non uidetur de intentione aduerſarij confiteri.

Factum legitimè retractari non debet, licet caſus poſtea eueniat à quo non potuit inchoari.

Frustra sibi fidē quis postulat ab eo seruari, cui fidem à se præstitam seruare recusat.

Generi per speciem derogatur.

Ignorantia facti, non iuris excusat.

Imputari non debet ei, per quem non stat, si non faciat, quod per eum fuerat faciendum.

In alternatiuis debitoris est electio: & sufficit alterum adimpleri.

In argumētum trahi nequeunt, quæ propter necessitatem aliquando sunt concessa.

In generali cōcessione nō ueniūt ea, quæ quis non esset uerisimiliter in specie concessurus.

In iudicijs non est acceptio personarum habenda.

In malis promissis fidē nō expedit obseruari.

In obscuris, minimum est sequendum.

In pari delicto, uel causa, potior est cōditio possidentis.

In pœnis, benignior est ĩterpretatio faciēda.

In re cōmuni, potior est cōditio prohibētis.

In toto partem non est dubium contineri.

Indultum à iure beneficium, non est alicui auferendum.

Infamibus portæ non pateant dignitatum.

Inspicimus in obscuris, quod est uerisimilius, uel quod plerunq; fieri consueuit.

qui in ius succedit alterius, eo iure, quo il- debebit.

,qui tacet non fatetur, sed nec utiq; negare ur.

ocupletari non debet aliquis cum alterius ia, uel iactura.

Mora sua cuilibet est nociua.

Mutare consilium quis non potest in alte- detrimentum.

Nemo potest ad impoßibile obligari.

Nemo potest plus iuris transferre in alium, ìm sibi competere dinoscatur.

Non debet aliquis alterius odio prægrauari.

Non est in mora qui potest exceptione legi- na se tueri.

Non est obligatorium contra bonos mores ræstitum iuramentum.

Non est sine culpa, qui rei, quæ ad eum non ertinet, se immiscet.

Non firmatur tractu temporis, quod de iure b initio non subsistit.

Non licet actori, quod reo licitũ nõ existit

Non præstat impedimentũ, quod de iure nõ sortitur effectum.

Nullus ex consilio, dummodo fraudulentum non fuerit, obligatur.

Nullus pluribus uti defenſionibus prohibetur.

Odia reſtringi, & fauores cōuenit ampliari.

Peccatum non dimittitur, niſi reſtituatur ablatum.

Peccati uenia non datur niſi correptis.

Pluralis locutio, duorū numero eſt cōtenta.

Plus, ſemper in ſe continet quod eſt minus.

Poſſeſſor malæ fidei ullo tempore non præſcribit.

Poteſt quis per alium, quod poteſt facere per ſeipſum.

Præſumitur ignorantia, ubi ſcientia non probatur.

Priuilegium perſonale perſonam ſequitur, & extinguitur cum perſona.

Pro poſſeſſore habetur, qui dolo deſijt poßidere.

Quæ à iure communi exorbitant, nequaquam ad conſequentiam ſunt trahenda.

Quæ contra ius fiunt, debent utique pro infectis haberi.

Qui ad agendū admittitur, eſt ad excipiendum multò magis admittendus.

Qui contra iura mercatur, bonā fidem præſumitur non habere.

Qui fa

Qui facit per alium, est perinde ac si faciat per seipsum.

Qui prior est tempore, potior est iure.

Qui sentit onus, sentire debet commodum: & contrà.

Qui tacet, consentire uidetur.

Quod alicui gratiosè conceditur, trahi non debet ab alijs in exemplum.

Quod aliqui suo non licet nomine, nec alieno licebit.

Quod ob gratiam alicuius conceditur, non est in eius dispendium retorquendum.

Quod omnes tangit, debet ab omnibus approbari.

Quod quis mandato facit iudicis, dolo facere non uidetur, cùm habeat parêre necesse.

Quod semel placuit, amplius displicere non potest.

Ratihabitionem retro trahi, & mandato nõ est dubium comparari.

Rationi congruit ut succedat in onere, qui substituitur in honore.

Ratum quis habere non potest, quod ipsius nomine non est gestum.

Scienti, & consentienti, non fit iniuria neque dolus.

Semel Deo dicatum, non est ad usus humanos ulterius transferendum.

Semel malus, semper præsumitur esse malus.

Sine culpa, nisi subsit causa, non est aliquis puniendus.

Sine possessione præscriptio non procedit.

Vtile non debet per inutile uitiari.

Data Romæ apud sanctum Petrum quinto Nonas Martij, Pontificatus nostri Anno quarto.

FINIS.

e gradibus Affinitatis & cōſanguinitatis, & nominibus eorum.

Titulus X. Libri XXXVIII. Pandectarum.

Caius. *Lex I,*

RADVS *cognationis alij ſuperioris ordinis ſunt, alij inferioris, alij ex trãſuerſo, ſiue à latere. Superioris ſunt ordinis, parentes: inferioris, liberi: ex tranſuerſo, ſiue à latere, fratres & ſorores, liberiq́ eorũ. Sed ſuperior quidem, & inferior cognatio à primo gradu incipit: ex trãſuerſo uerò, ſiue à latere nullus eſt primus gradus: & ideo incipit à ſecundo. Itaq; in primo gradu cognationis ſuperioris quidẽ & inferioris ordinis cognati poſſunt concurrere: ex trãſuerſo uerò nunquã gradu quiſquam concurrere poteſt. At in ſecundo, & tertio, & deinceps in cæteris. Poſſunt etiam ex tranſuerſo quidem concurrere cùm ſuperioris ordinis cognatis. Sed admouendi ſumus, ſi quando de hæreditate, uel Bonorũ poſſeßiõe quæramus, nõ ſemper eos, qui eiuſdem gradus ſunt, concurrere. Primo gradu*

ſunt

ſunt ſuprà, pater mater: infrà, filius filia. Secundo gradu ſunt ſuprà, auus auia: infrà, nepos neptis: ex tranſuerſo, frater ſoror. Tertio gradu ſunt ſuprà, proauus proauia: infrà, pronepos proneptis, ex trāſuerſo, fratris ſororisq; filius filia: & cōueniēter patruus, amita, auūculus, matertera. Quarto gradu ſunt ſuprà, abauus abauia: infrà, abnepos abneptis: ex tranſuerſo, fratris ſororisq; nepos neptis: et cōueniēter patruus magnus, amita magna, id eſt, aui frater, ſoror: auūculus magnus, matertera magna, id eſt, auiæ frater, ſoror: itē fratres patrueles, ſororesq; patrueles: id eſt, qui, quæúe ex duobus fratribus progenerātur. Itē cōſobrini, cōſobrinæq;: id eſt: qui quæúe ex duabus ſororibus naſcūtur, quaſi cōſororini. Itē amitini amitinæ, id eſt, qui quæue ex fratre & ſorore propagantur. Sed uulgus ferè omnes iſtos cōmuni appellatione cōſobrinos uocat. Quinto gradu ſunt ſuprà, atauus atauia: infrà, atnepos atneptis: ex trāſuerſo, fratris & ſororis pronepos proneptis: & cōueniēter propatruus & proamita, id eſt, proaui frater & ſoror: proauūculus, promatertera, id eſt, ꝓauiæ frater & ſoror: itē fratris patruelis, ſororis patruelis filius filia: & ſimiliter cōſobrini cōſobrinæ: itē amitini amitinæ filius filia, proprior ſobrinus,

us, propior sobrina, isti sunt patrui magni, tæ magnæ: auunculi magni, materteræ ma- filius filia.

Vlpianus. *Lex II.*

HOc est patris matrísue eius de cuius co- gnatione quæritur, consobrinus consobri- siue frater patruelis, * *uel amitinus, soror pa elis uel amitina.* ** aliâ desunt uerba se quentia,*

Caius. *Lex. III.*

Sexto gradu sũt suprâ, tritauus tritauia: in- frâ, trinepos trineptis: ex trãsuerso, fratris & roris abnepos abneptis: & cõuenienter abpa- uus abamita, id est, abaui frater & soror: ab- unculus, abmatertera, id est, abauiæ frater & oror. Itẽ patrui magni, amitæ magnæ, auunculi agni, materteræ magnæ nepos neptis: itẽ fra- ris patruelis, sororis patruelis, cõsobrini, cõso- rinæ, amitini, amitinæ nepos, neptis: itẽ propa rui, proamitæ, proauũculi, ꝓmaterteræ filius, filia. Itẽ qui ex fratribus patruelibus, aut cõso- brinis, aut amitinis undiq; propagantur, ij pro- priè sobrini uocãtur. In septimo autẽ gradu quã multæ esse poßint personæ, ex ijs, quæ diximus, satis apparet. Admonẽdi tamẽ sumus parẽtũ, li berorũq; personas semper duplari. Auũ enim & auiã tam maternos quâm paternos intelligi- mus:

mus: item nepotes neptesq; tam ex filio, quàm ex filia: quam ratione scilicet deinceps in omnibus gradibus suprà infraq; sequemur.

Modestinus. *Lex. IIII.*

NOn facilè autem, quod ad nostrum ius attinet, cùm de naturali cognatione quæritur, septimum gradũ quis excedit: quatenus ultra eum ferè gradum rerum natura cognatorum *uitam *iura cõsistere non patitur. Cognati ab eo dici putantur, quòd quasi una cõmuniterue nati, uel ab eodẽ orti, progenitiue sint. Cognationis substantia bifariam apud Romanos intelligitur. Nam quædam cognationes iure ciuili, quædam* *conti-nentur. *naturali * connectuntur: nonnunquam & utroq; iure cõcurrente, & naturali, & ciuili copulatur cognatio. Et quidem naturalis cognatio per se sine ciuili cognatiõe intelligitur, quæ per fœminas descendit, quæ uulgò liberos pariunt. Ciuilis autem per se (quæ etiã legitima dicitur) sine naturali fit cognatione per adoptionẽ. Vtroq; iure consistit cognatio, cùm iustis nuptijs contractis copulatur. Et naturalis quidem cognatio hoc ipso nomine appellatur: ciuilis uerò cognatio, licet ipsa quoq; per se plenißimè hoc nomine uocetur, ꝓpriè tamẽ agnatio uocatur, uidelicet quæ per mares contigit. Sed quoniam*

quædam

quædam iura inter affines quoq; uersantur, non alienum est, hoc loco de affinibus quoq; breuiter dißerere. Affines sunt uiri & uxoris cognati: dicti ab eo, quod duæ cagnationes, quæ diuersæ inter se sunt, per nuptias copulantur, & altera ad alterius cognationis finē accedit. nāq; cōiungendæ affinitatis causa fit ex nuptijs. Nomina uerò eorum hæc sunt: socer, socrus: gener, nurus: nouerca, uitricus: priuignus, priuigna. Gradus uerò affinitatis nulli sunt. Et quidem uiri pater, uxorisq; socer, mater autem eorū, socrus appellatur: cùm apud Græcos propriè uiri pater ἑκυρὸς, mater uerò ἑκυρὰ, uxoris autē pater πενθερὸς, mater uerò πενθερὰ uocetur. filij autē uxor, nurus: filiæ uerò uir, gener appellatur. Vxor uerò liberis ex alia uxore natis nouerca dicitur: matris uir ex alio uiro natis uitricus appellatur: eorum uterq; natos aliunde, priuignos priuignasq; uocāt. Potest etiam sic definiri, Socer est uxoris meæ pater, ego illius sum gener. Socer magnus dicitur uxoris meæ auus, & ego sum illius progener. Et retro pater meus uxoris meæ socer est: hæc illi nurus. & auus meus socer magnus est, illa illi pronurus. Itē socrus mea, uxoris meæ mater est, ego illius sum gener, & prosocrus mea, uxoris meæ auia est, ego

illius

illius sum progener, & retrò mater mea, uxoris meæ socrus est: illa huic nurus. & auia mea socrus magna est: & uxor mea illi pronurus. Priuignus autem est uxoris meæ filius, ex alio uiro natus: ergo illi uitricus, & in contrarium uxor mea liberis, quos ex alia uxore habeo, nouerca dicitur: liberi mei illi priuigni sunt. Viri frater, leuir est: apud Græcos δαὴρ appellatur: ut est apud Homerum relatum: sic enim Helena ad Hectorem dicit.

* Δᾶερ ἐμεῖο κυνὸς κακομηχάνου ὀκρυοέσσης.

Viri soror, glos dicitur: apud Græcos, γάλως. Duorum fratrũ uxores ἐνάτερες dicũtur apud Græcos, quod uno uersu idẽ Homerus significat.

* Δαέρων ἢ γαλόων, ἢ εἰνατέρων εὐπέπλων.

*Hos itaq; qui affinitatis causa inter se, parẽtum loco liberorumq; habẽtur, matrimonio copulari nefas est. Sciendũ est neq; cognationem, neq; affinitatem esse posse, *ubi nuptiæ interdictæ sunt, ex quibus affinitas cõiũgitur. Libertini libertinæq; inter se affines esse possunt. In adoptionem datus, aut emancipatus, quascunq; cognationes affinitatesq; habuit, retinẽt: agnationis iura perdit: sed in ea familia ad quam per adoptionẽ uenit, nemo est illi cognatus, præter patrẽ, cósue, quibus agnoscitur. affinis autem ei*

** Id est, leuir mei canis, omnis mali causatricis horridæ.*

** Id est. leuiorũ aut gloriũ aut duorum fratrum uxorum nitide indutarũ.*

** nisi nuptiæ interdictæ non sint.*

omnino

omnino in ea familia nemo est. Is, cui aqua & igni interdictum est, uel aliquo modo capite diminutus est, ita ut libertatem & ciuitatem amiserit: & cognationes & affinitates omnes, quas antè habuit, amittit.

Paulus. *Lex V.*

SI filium naturalem emancipauero, & alium adoptauero, non esse eos fratres. Si filio meo mortuo Titium adoptauero, uideri eum defuncti fratrem fuisse, Arrianus ait.

Vlpianus *Lex VI.*

*LAbeo scribit, nepotis ex filia mea nati uxorem, nurum mihi esse. Et generi & nurus appellatione, sponsus quoque & sponsa continentur. At enim soceri & socrus appellatione, sponsorum parentes contineri *uidentur.*

** non uidentur*

Scæuola *Lex VII.*

PRiuignus etiam is est, qui uulgo conceptus, ex ea natus est, quæ postea mihi nupsit. Aequè & is, qui (cùm in concubinatu erat mater eius) natus est ex ea, quæ postea alij nupta sit.

Pomponius *Lex VIII.*

SEruius rectè dicebat, soceri & socrus, & generi & nurus, appellationem etiam ex sponsalibus acquiri.

Paulus. *Lex IX.*

*STemmata cognationũ directo limite in duas lineas separãtur: quarũ altera superior est, altera inferior. Ex superiore uerò & secũdo gradu trãsuersæ lineæ pendent, quas omnes latiore tractatu habito, in librum singularẽ *congeßimus.*

*conte- uimus.

Idem *Lex X.*

IVrisconsultus cognatorũ gradus, & affinium nosse debet: quia legibus hæreditates & tutelæ ad proximũ quenq; agnatũ redire cõsueuerũt. Sed & edicto Prætor proximo cuique cognato dat bonorũ poßeßionẽ. Præterea lege iudiciorũ publicorũ contra affines & agnatos testimoniũ inuiti dicere nõ cogimur. Nomen cognationis à Græca uoce συγγενὴς dictum uidetur. συγγενεῖς enim illi uocant, quos nos cognatos appellamus. Cognati sunt, & quos agnatos lex duodecim Tabularũ appellat: sed ij per patrẽ cognati, ex eadem familia sunt. Qui autẽ per fœminas cõiunguntur, cognati tantum nominantur. Proximiores ex agnatis, sui dicuntur. Inter agnatos igitur & cognatos hoc intereſt, quod inter genus & speciem. Nam qui est agnatus, & cognatus est. Non utiq; autem qui cognatus est, & agnatus est. Alterum enim ciuile, alterum naturale nomen est. Nunc uerò non parcimus his cognationum nomini*

*id est, cogna- us.

*minibus etiam in seruis. Itaq; parentes & liberos, fratresq́; etiam seruorū dicimus. sed ad leges seruiles cognationes non pertinent. Cognationis origo, & per fœminas solas contingit. Frater enim est, & qui ex eadē matrē tantū natus est. Nam qui eundem patrem habent. licet diuersas matres, etiā agnati sunt. Parentes usq; ad tritauū apud Romanos proprio uocabulo nominantur: ulteriores, qui non habent speciale nomen, maiores appellantur. Item liberi usq; ad trinepotem: ultra hos, posteriores uocantur. Sunt & ex lateribus cognati, ut fratres sororesq́;, & ex his progeniti: item patrui, amitæ, auunculi & matertere. At quoties quæritur, quoto gradu quæque persona sit: ab eo incipiendum est, cuius de cognatione quærimus: & si ex inferioribus aut superioribus gradibus est, recta linea sursum uersus, uel deorsum tendendo, facilè inueniemus gradus, si per singulos proximū quenq; numeremus. *Simi Nā qui mihi proximo gradu proximus est: is se liter c cundo gradu est mihi.*Similiter ascendentibus nim ac & descendentibus singulis accrescit numerus. cedenti Idem faciendum est in transuersis gradibus. sic bus sin frater secundo gradu est, quoniā patris uel ma- gulis cr tris persona, per quos coniungitur, prior nume- scit nu retur. Gradus autem dicti sunt ad similitudinem merus.*

ſcalarum, locorúmue procliuium, quos ita ingredimur, ut à proximo in proximũ, id eſt, in eum, qui quaſi ex eo naſcitur, tranſeamus. Nunc ſingulos gradus numeremus. PRIMO *gradu cognationis ſunt ſurſumuerſus duo, pater & mater: deorſumuerſus duo, filius & filia: qui tamen & plures eſſe poſſunt.* SECUNDO *gradu duodecim perſonæ continentur hæ: Auus, hoc eſt, patris & matris pater: itẽ auia ſimiliter tam paterna quàm materna. Frater quoque per alterum parentem accipitur: id eſt, aut per matrem tantum, aut per patrem, aut per utrũq;: id eſt, ex utroquẽ eodem parente. Sed hic numerũ non auget, quòd nihil differat ab eo, qui eundẽ parentẽ habet tantũ; niſi quòd is eoſdem cognatos habet tã paternos quàm maternos. Et ideo euenire ſolet in ij: qui diuerſis parentibus nati ſunt, ut qui meo fratri frater ſit, meus cognatus non ſit. pone me fratrem habere ex eodem tantũ patre: fratrem, aliũ habere ex eadẽ matre. illi inter ſe fratres ſunt, mihi alter cognatus non eſt. Hic ſoror ſimiliter numeratur ut frater. Nepos quoque dupliciter intelligitur, ex filio uel filia natus. Idem eſt, & in nepte.* TERTIO *gradu perſonæ cõtinentur trigintaduæ. Proauus qui quadrifariam intelligitur. Eſt enim aui paterni, uel*

materni pater: item auiæ paternæ uel maternæ pater. Proauia quoq; quatuor personas complectitur: est enim aut aui paterni, aut auiæ paternæ mater: itẽ aui materni, & similiter auiæ maternæ mater, Patruus: is autem est patris frater: & ipse dupliciter intelligendus est, ex patre uel matre. puta auia paterna mea nupsit patri tuo, peperit te: auia paterna tua nupsit patri meo, peperit me: ego tibi patruus sum, & tu mihi. Idẽ euenit, si duæ mulieres altera alterius filio nupserint. nã qui ex his masculi nati sunt, inuicẽ patrui sunt: quæ fœminæ inuicẽ amitæ. Idẽ in fœminis: masculi enim similiter illis patrui, fœminæ amitæ sunt. Et si uir & mulier: ille filiã eius duxerit. illa filio eius nupserit: qui ex patre adolescẽtis nati erũt, ex matre puellæ natos, fratris filios: qui ex matre puellæ nati erũt, ex patre adolescẽtis natos, sororis filios: ille eos patruos, illi eas amitas appellabũt. Auunculus: is matris est frater, & eadẽ significatione, qua in patruo diximus, cõtingit. si duo uiri alter alterius duxerit filiã, qui ex his masculi nati fuerint, inuicẽ auũculi: quæ fœminæ, inuicẽ materteræ erũt: & eadẽ ratione masculi puellis, auunculi & illæ illis erunt materteræ. Amita est soror patris, sicut suprà accipiẽda. Matertera est matris so-

ror similiter ut suprà. Illud notandũ est, nõ quẽadmodum patris matrisq́; fratres sorores, patrui amitæ, auunculi materteræ dicũtur: ita fratris sororisq́; filios filias nomẽ speciale cognationis habere: sed ita demõstrari, fratris sororisq́; filios filias. quod quidẽ & in alijs accidere, ex posterioribus apparebit. Pronepos quoque & proneptis quadrifariã intelligũtur: ut enim ex nepote ex filio, aut ex nẽpote ex filiã descẽdũt: aut ex nepte ex filio, aut ex nepte ex filia ꝓpagãtur. QVARTO *gradu personæ cõtinentur octoginta. Abauus, cuius intellectus in octo personas porrigitur. est enim proaui paterni, aut materni pater: quos singulos duplici modo intelligendos diximus: aut proauiæ paternæ, aut maternæ pater: quæ & ipsæ singulæ dupliciter accipiuntur. Abauia, & hæc eadẽ octies numeratur, est enim proaui paterni aut materni: itẽ ꝓauiæ paternæ aut maternæ mater. Patruus magnus est frater aui, sed auus, itẽ fratres, quũ duobus modis intelligãtur, quatuor ꝑsonas hoc nomẽ amplectitur, ut sit aui paterni, uel materni, frater, qui ex eodẽ patre, id est, proauo, uel tantũ matre eadẽ, id est, pro auia natus est. Qui uerò mihi est patruus magnus, is patri meo uel matri meæ patruus est. Amita magna, est aui soror. Auus autẽ, item*

soror

soror, ut suprà diximus, dupliciter intelligũtur: & ideò hic quoq; quatuor p̃sonas intelligimus. Similiter quæ patri meo uel matri meæ amita est, mihi erit amita magna. Auũculus magnus est auiæ frater. Quatuor personæ huic nomini eadẽ ratione sunt subiectæ: mihiq́; is est auunculus magnus qui patri meo uel matri meæ auunculus est. Matertera magna est auiæ soror. Quatuor modis & hæc ob eandẽ causam intelligitur. Et quæ matri meæ uel patri meo matertera est, mihi matertera magna uocatur. Eodem gradu sunt & illi qui uocantur fratres patrueles: itẽ sorores patrueles, amitini amitinæ, cõsobrini cõsobrinæ, hi aũt sunt qui ex fratribus aut sororibus nascũtur: quos quidã ita distinxerũt, ut eos q̃dẽ, qui ex fratribus nati sunt, fratres patrueles: item eas, quæ ex fratribus natæ sunt, sorores patrueles: ex fratre autẽ & sorore, amitinos amitinas, eos uerò & eas, qui quæúe ex sororibus nati natæúe sunt, cõsobrinos cõsobrinas, quasi cõsororinos appellarẽt, sed pleriq́; hos omnes cõsobrinos uocant, sicuti Trebatius. Sub hac appellationẽ nominũ personæ cadunt sexdecim: hæ, patrui filius, itẽ filia: quæ bifariã (sicut suprà) numerantur. nã patris mei frater esse potest, uel ex eodem patre, uel etiam ex matre sola, amitæ filius, item

filia. auũculi filius, item filia. matertéræ filius, itẽ filia, amita, auunculo matertera acceptis duplici intellectu, secundũ eandem rationẽ qua patrui nomẽ. Fratris sororisq́; nepos, ac neptis eodẽ gradu sunt. Sed & frater, item soror, neposq́; & neptis dupliciter accepti cõtinebũt personas sexdecim. sic: fratris eodem patre nati nepos ex filio, nepos ex filia, neptis ex filio, neptis ex filia. fratris ex alio patre eademq́; matre nati, nepos ex filio, nepos ex filia: neptis ex filio, neptis ex filia. Eademq́; causa octo personæ efficiunt, ut aliæ octo accẽdant, ex sorore natorũ nepotes neptesq́; quæ similiter numerantur à nobis. Fratris aũt mei nepos neptisq́; me patruũ magnũ appellãt. Fratrũ sororũq́; meorũ nepotes, neptesq́;. itẽ, mei inter se cõsobrini sunt. Abnepos abneptis, hi sunt pronepotis pronepti siue filius filia: nepotis neptis uẽ nepos neptis: filij filiæ ue ꝓnepos proneptis, personas sexdecim cõtinebunt: nepote uel ex filio nato uel ex filia: nepte uel ex filio nata, uel ex filia acceptis: ut ad singulas personas gradu descendamus: sic: filius, nepos, pronepos, abnepos. filius, nepos, ꝓnepos, abneptis. filius, nepos, proneptis, abnepos. filius, nepos, proneptis, abneptis. filius, neptis, pronepos, abnepos. filius, neptis, pronepos, abneptis. filius, neptis, proneptis, abnepos.

abnepos, filius, neptis, proneptis, abneptis. Similiter hæ personæ numerabuntur præposita filia: & sic fient sexdecim. QVINTO gradu personæ continentur. * CXCII. Atauus scilicet * 184
& atauia. Atauus est abaui uel abauiæ pater, proaui uel proauiæ auus, aui auiæq; ꝓauus, matris uel patris abauus. Huius appellatio personas complectitur sexdecim, enumeratione facta tam per mares, quàm per fœminas: ut sic ad singulas personas perueniamus. Pater, auus, proauus, abauus, atauus. Pater, auus, proauus, abauia, atauus. Pater, auus, ꝓauia, abauus, atauus. Pater, auia, ꝓauus, abauus, atauus. Pater, auia. proauus, abauia, atauus. Pater, auia, proauia, abauus, atauus. Pater, auus, proauia, abauia, atauus. Pater, auia, proauia, abauia, atauus. Similiter matris persona præposita numeratio fiet. Atauia totidē personas continet, eadē ratione numeratas, id est, sexdecim. Patruus maior est proaui frater, patris uel matris patruus magnus. Sub hoc nomine erunt personæ octo, & sic enumerabūtur. Pater, auus, proauus, abauus, frater proaui. Pater, auus, proauus, abauia, frater proaui. Pater, auia, proauus, abauus, frater proaui. Pater, auia, proauus, abauia, frater proaui. totidem erūt matris persona, & proauo eius præpo-

*ſitis. Ideò autem fratrem proaui enumerantes, ante abauum ponimus, quòd (ut ſuprà ſignificauimus) non aliter perueniatur ad eũ de quo quæritur, niſi per eos tranſitũ fuerit, ex quibus naſcitur. Auunculus maioris eſt proauiæ frater, patris uel matris auunculus magnus. Eadem dinumeratione hîc quoq; octo perſonas computabimus: hoc tantũ immutato, *ut is pro fratre proaui ponatur. Amita maior: ea eſt proaui ſoror, patris uel matris amita magna: quod ad numerũ expoſitionemq; perſonarũ pertinet, eadem erũt, immutato hoc, ut proaui ſoror ad extremũ ponatur. Matertera maior: hæc eſt ſoror proauiæ, patris uel matris matertera magna. numerus perſonarũ idem eſt, ut in nouiſsimo ponatur proauia ſoror. Hos omnes *patruos maiores quos retulimus, quidã appellant ita: propatruus, proauũculus, proamita, promatertera: quos tamen ego ita nomino, illi contrà fratris uel ſororis pronepotẽ me demõſtrant. Patrui magni filius filia: hi ſunt fratris aui filius filia, proaui proauiæ nepos neptis ex filio, patris uel matris conſobrinus cõſobrina. Octo perſonas & hîc cõputabimus. quòd auus & frater, ut iã dictũ eſt dupliciter accipiũtur: & ideò patrui magni filius quatuor implet, totidem filia. Amitæ magnæ filius filia: hi*

** ut his frater proauiæ præponatur.*

** patruo maiore.*

ſunt

sunt aui sororis filius filia: paui proauiæ, nepos neptis ex filia, patris uel matris, cõsobrinus cõsobrina. Numerus personarũ idem est, qui suprà. Auũculi magni filius filia: hi sunt fratris auiæ filius filia: paui pauiæ nepos neptis ex filio, patris uel matris consobrinus cõsobrina: numerus idẽ. Materteræ magnæ filius filia: hi sunt auiæ sororis filius filia, paui pauiæ, nepos neptis ex filia: patris uel matris cõsobrinus cõsobrina. Cõputatio eadẽ personarũ quas enumerauimus. Patrui magni filius eius: de cuius cognatiõe quæritur, proprior sobrinus uocatur. Nã, ut & Masurius ait, quẽ qs appellat ppiorẽ sobrinũ. qui est patris uel matris suæ cõsobrinus aut cõsobrina, ab eo cõsobrini cõsobrináue filius filia nõiatur. Patrui nepos neptis: hi sũt aui paterni, uel auiæ paternæ, pnepos, proneptis, ex nepote uel ex nepte filio natis, consobrini cõsobrinæ filius filia. octo psonas cõtinebũt: quatuor nepos, quatuor neptis: qa & patruus dupliciter accipitur, et nepos uel neptis sub singulis patruorum psonis duplicatur. Amitæ nepos uel neptis, hi sunt aui paterni uel auiæ paternæ, pnepos pneptis ex nepote uel ex nepte filia natis: cõsobrini consobrinæ filius filia, numerus idẽ est. Auũculi nepos neptis: materteræ nepos neptis; hi sũt aui materni uel auiæ ma-

maternæ pronepos, pneptis ex nepote uel nepte filio natis. cætera eadē, quæ in patrui, & amitæ nepote uel nepte diximus. Materteræ nepos neptis: hi sunt aui materni, uel auiæ maternæ pnepos proneptis, ex nepote uel ex nepte filia natis. personarū numerus idem qui suprà. Iis omnibus quos de patrui nepote proposuimus, is de cuius cognatiōe quæritur, propior sobrinus est: nā patris uel matris eorū cōsobrinus est. Fratris pronepos proneptis: hi cōtinebūt psonas sexdecim, fratre dupliciter, & pronepote, & pronepte singulis quadrifariam (ut suprà demonstrauimus) acceptis. Sororis pronepos proneptis similiter sexdecim personas continebunt. Atnepos atneptis: hi sunt abnepotis: uel abneptis filius filia: pnepotis uel proneptis, nepos: nēptis nepotis uel neptis, pnepos pronēptis: filij uel filiæ, abnepos abneptis. Numerabūtur sub hac appellatiōe triginta duæ psonæ: quia atnepos sexdecim habet, & totidem atneptis. SEXTO *gradu cōtinentur personæ* CCCCXLVIII. *Tritauus, is autem est patris uel matris atauus, aui uel auiæ abauus. proaui, uel proauiæ pauus, abaui uel abauiæ auus, ataui uel atauiæ pater. dictus tritauus, quasi tertius auus, personas uerò cōplectitur triginta duas. Geminetur enim necesse est, qui in ata-*

uo

*uo fuit numerus, immutatiōe per singulas personas * ataui iā facta, ut sexdecies tritauus intelligatur * atauo, & totiēs atauiæ. Tritauia similiter enumerata, faciet personas trigintaduas. Patruus maximus: is est abaui frater, ataui & atauiæ filius, patris uel matris patruus maior, psonas cōtinebit sexdecim sic: Pater, auus, proauus, abauus, atauus, abaui frater. Pater, auus, proauus. abauus, atauia, frater abaui. Pater, auus, proauia, abauus, atauus, frater abaui. Pater, auia, proauus, abauus, atauus, frater abaui. Pater, auia, prauus, abauus, atauus, abaui frater. Pater, auia, proauia, abauus, atauus, frater abaui. Pater, auus, proauia, abauus, atauia, abaui frater. Pater, auia, proauia, abauus, atauia, abaui frater. Totidē erūt matris appellatione præposita. Auunculus maximus, est abauiæ frater, patris uel matris auunculus maior: & numerus idē, & personarū expositio eadē quæ suprà: hoc dūtaxat immutato, ut pro abaui fratre, abauiæ fratrē ponas. Amita maxima, est abaui soror. patris uel matris amita maior: cætera ut in patruo maximo, immutato tantū hoc, ut ubi est abaui frater, ponatur abaui soror. Matertera maxima, est abauiæ soror, patris uel matris matertera maior: cætera ut suprà, ad extremū dūtaxat pro abauiæ*

* pro- pter ata- uum.

* aui pa- ter.

* Præposita. *abauiæ fratre* posita abauiæ sororē. Hos omnes quos à patruo maximo proposuimus, quidā his nominibus designant: abpatruus, abauunculus, abamita, abmatertera. Itaq; & nos indifferēter hos ponemus. Quos autē ego appello abpatruos, abauūculos, abamitas, abmaterteras: illi demonstrāt me fratris sororisq; abnepotē. Patrui maioris filius filia: hi sunt proaui fratris filius filia, abaui abauiæ per proauū, nepos neptis ex filio. Personæ sub hoc erūt sedecim enumeratione sic ducta, ut in quinto gradu, cùm patruū maiorem demonstraremus, fecimus, adiecto duntaxat filio filia: quia filius patrui maioris totidē necesse est personas complectatur, quot patruus maior, id est, octo. Totidēq; ex filiæ persona cōputatis, is numerus efficietur, quē suprà posuimus. Amitæ maioris filius filia, hi sunt proaui sororis filius filia, abaui abauiæ, per proauū nepos neptis ex filia. Et hîc eadē ratione personas enumerabimus totidē. Auunculi maioris filius filia, hi sunt proauiæ fratris filius filia: abaui abauiæ per proauiam nepos neptis ex filio. Eadē hîc dinumeratio facienda est, quæ in patrui maioris filio filia. Materteræ maioris filius filia, hi sunt proauiæ sororis filius filia: abauia abauiæ per proauiā nepos neptis ex filio. Circa numerū perso-

narum

narũ expoſitio eſt, ut ſuprà. Hi omnes quos propoſuimus à patrui maioris filio, auo auiæ eius de cuius cognatione quæritur, fratribusq́;, & ſororibus eorũ cõſobrini cõſobrinæúe ſunt: at patri matriq́; eiuſdẽ, fratribusq́;, & ſororibus utriuſq́; propior ſobrinus. Patrui magni nepos uel neptis, amitæ magnæ nepos uel neptis, auunculi magni nepos uel neptis. materteræ magnæ nepos uel neptis: hæc ſingula nomina cõtinẽt perſonas ſedecim. Nam cúm patrui magni (uerbi gratia) perſona quadrifariã intelligatur, nepotis bifariã, geminatur is numerus, nepote dũtaxat adnumerato: & quadruplicatur is, qui geminus erat, duplicatur etiã nepte cõputata: & tãtũ unius dinumerationẽ proponemus exẽpli gratia: Pater, auus, proauus, frater aui, qui eſt patruus magnus, filius eius, nepos eiuſdẽ ex filio, itẽ neptis. Pater auus, proauia, frater aui q eſt patruus magnus, filius eius, nepos eiuſdẽ ex filio, itẽ neptis. Pater auus, proauus, frater aui, q eſt patruus magnus, filia eius, nepos eiuſdẽ ex filia, item neptis. Pater, auus, proauia, frater aui q eſt patruus magnus, filia eius, nepos eiuſdẽ ex filia, itẽ neptis. Totidẽ et eadẽ ratiõe exponũtur matris nõie antepoſito: id eſt, ut aui materni fratris nepotes, & neptes cõputemus. Itẽ in amita magna, id eſt, qui ſororẽ

nepotes neptésq; enumerabimus. Idemq; in auunculo magno, id est, auiæ fratre. Eadem ratio est in matertera magna, id est, auiæ sorore. Ex quibus uniuersus numerus cõpletur sexagintaquatuor. Hi omnes proauo aut proauiæ eius, de cuius cognatione quæritur, pronepotes, & proneptes: eiusdẽ aui auiæue fratris sororísue nepotes neptésue. & cõtrà horũ auus auia, eidẽ patruus magnus, amita magna: auũculus magnus, matertera magna. Suorum autẽ pater materue, fratresq & sorores utrius eorũ eidem propiores sobrini, ipse his sobrinus est, & inuicẽ huic illi sobrini.

Patrui pronepos proneptis cõtinẽt personas octonas, & utriusq; sexus fiũt sedecim sic: Pater, auus, patruus, filius patrui, nepos eiusdem ex filio, pnepos eiusdẽ ex nepote filio nato, itẽ proneptis. Pater, auia, patruus, filius patrui, nepos eiusdẽ ex filio, pronepos ex nepote filio nato, itẽ proneptis. Pater, auus, patruus, filia patrui, nepos eiusdẽ ex filia, pnepos ex nepote filia nato, itẽ proneptis. Pater, auia, patruus, filia patrui, nepos eius ex filia, pnepos ex nepote filio nato, itẽ proneptis. Pater, auus, patruus, filius patrui, neptis eiusdẽ ex filio, pnepos ex nepte filio nata, itẽ proneptis. Pater, auia, patruus, filius patrui, neptis eiusdem ex filio, pronepos ex nepte filio

nata.

nata, item proneptis. Pater, auus, patruus, filia patrui, neptis eiusdẽ ex filia, pronepos ex nepte filia nata, itẽ proneptis. Pater, auia, patruus, filia patrui, neptis eiusdem ex filia, pronepos ex nepte filia nata, itẽ proneptis. Amitæ pronepos proneptis. totidem personas eadem ratione & hi continent: tantum pro patruo amita sumpta. Auunculi pronepos proneptis, pro patruo item auũculo posito. Materteræ pronepos proneptis: & hic ubi patruus positus est, matertera numerata, eundem numerum personarum inueniemus. Hi omnes eius de cuius cognatiõe quæritur, cõsobrinorum nepotes neptésue sunt. Fratris sororisq; abnepos abneptis, hi efficiũt personas LXIIII. *ut ex suprascriptis apparere potest. Trinepos trineptis, hi sunt filij filiæ'ue atnepos atneptis, nepotis neptis'ue abnepos abneptis, pronepotis proneptisue ꝓnepos proneptis, abnepotis abneptisue nepos neptis, atnepotis atnepotisue filius filia. Hæ appellatiões demonstrant personas* LXIIII. *Nam* XXXII. *trinepos complet, totidem trineptis. Abnepote enim numerus quadruplatus in se efficit* XXXII. *ipso nepote duas significante, pronepote quatuor, abnepote octo, atnepote sexdecim. His accedunt trinepos trineptis, uni ex at-*

nepote: alteri, ex atnepte nati. Per singulos autẽ gradus ideo geminatio fit, quia maribus adijciũtur fœminæ ex quibus proximus quisque progenitus est: & enumerabuntur sic: Filius, nepos, pronepos, abnepos, atnepos, trinepos, item trineptis. Filia, nepos, pronepos, abnepos, atnepos, trinepos, itẽ trineptis. Filius, neptis, pronepos, abnepos, atnepos, trinepos, itẽ trineptis. Filia, neptis, pronepos, abnepos, atnepos, trinepos, itẽ trineptis. Filius, nepos, proneptis, abnepos, atnepos, trinepos, itẽ trineptis. Filia, nepos, proneptis, abnepos, atnepos, trinepos, item trineptis. Filius, neptis, proneptis, abnepos, atnepos, trinepos, itẽ trineptis. Filia neptis, proneptis, abnepos, atnepos, trinepos, item trineptis. Filius, nepos, pronepos, abnepos, atneptis, trinepos, item trineptis. Filia, nepos, pronepos, abnepos, atneptis, trinepos, item trineptis. Filius, neptis, pronepos, abnepos, atneptis, trinepos, itẽ trineptis. Filia, neptis, pronepos, abnepos, atneptis, trinepos, item trineptis. Filius, nepos, proneptis, abnepos, atneptis, trinepos, item trineptis. Filia, nepos, proneptis, abnepos, atneptis, trinepos, itẽ trineptis. Filius, neptis, proneptis, abnepos, atneptis, trinepos, itẽ trineptis. Filia, neptis, proneptis, abnepos, atnepos, trinepos, item trineptis.

Filius

Filius,nepos,pronepos,abneptis,atnepos,trinepos,item trineptis. Filia,nepos,pronepos,abneptis,atnepos,trinepos,item trineptis. Filius,neptis,pronepos,abneptis, atnepos, trinepos, item trineptis. Filia,neptis,pronepos,abneptis,atnepos,trinepos,item trineptis. Filius,nepos,proneptis,abneptis , atnepos, trinepos , item trineptis. Filia,nepos,proneptis, abneptis , atnepos, trinepos, item trineptis. Filius,neptis, proneptis,abneptis,atnepos,trinepos, item trineptis. Filia,neptis,proneptis,abneptis,atnepos,trinepos,item trineptis. Flius,nepos, pronepos,abneptis,atneptis,trinepos, item trineptis. Filia, nepos, pronepos , abneptis , atneptis, trinepos, item trineptis. Filius,neptis, pronepos , abneptis ,atneptis,trinepos,item trineptis. Filia,neptis,pronepos,abneptis, atneptis,trinepos, item trineptis. Filius,nepos,proneptis,abneptis, atneptis, trinepos, item trineptis. Filia , nepos, proneptis,abneptis,atneptis,trinepos,item trineptis. Filius,neptis,proneptis,abneptis,atneptis,trinepos, item trineptis. Filia,neptis,proneptis,abneptis, atneptis ; trinepos, item trineptis. Filius, neptis, proneptis, abneptis, atneptis, trinepos ,item trineptis. Filia,neptis,proneptis,abneptis, atneptis, trinepos, item trine-

ptis. SEPTIMO *gradu personæ continentur* M.XXIIII. *hæ, Tritaui, item tritauiæ, pater & mater, qui personas efficiunt* CXXVIII. *Tritaui enim patres tot sunt, quot ipsi tritaui: item eiusdem matres totidem: fiuntq́; LXIIII. Idē est numerus tritauiæ patris matrisq́;. Atavi atauiæ frater soror, hi sunt tritaui tritauiæ filius filia: abaui abauiæ, patruus auunculus, amita matertera: proaui proauiæ patruus magnus, auunculus magnus, amita magna, matertera magna: aui auiæ ue propatruus, proauunculus, proamita, ꝓmatertera: patris matris, abpatruus abauunculus, abamita abmatertera. Fiūt personæ ataui fratris* XXXII. *Nam* XVI. *quas atauus explet, accedunt totidem propter fratris duplicem personā. Nam* XVI. *fratres ataui ex patre computantur, &* XVI. *ex matre, similiter ataui sorores* XXXII. *fiuntq́;* LXIIII *personæ, & totidem atauiæ fratris, itē sororis. Patrui maximi filius filia: hi sunt ataui nepos neptis ex filio, abaui fratris filius filia. Amitæ maximæ filius filia: hi sunt ataui nepos neptis ex filia, abaui sororis filius filia. Auunculi maximi filius filia: hi sunt atauiæ nepos neptis ex filio, abauiæ fratris filius filia. Materteræ maximæ filius filia: hi sunt atauiæ nepos neptis ex filia,*

abauiæ

*abauiæ sororis filius filia. Hæ omnes personæ quas à patrui maximi filio enumerauimus, proa uo proauiæq; eius, de cuius cognatione quæri- tur, consobrini * consobrinæ sunt: auo auiæqúe* *ꝓpius
eiusdem propior sobrinus sobrina. Singulæ ap- sobrinis
pellationes cõtinent personas * XVI. *quia cum* * senas
patruus maximus XVI. *efficiat, filius eius eã-* denas.
dem habet enumerationem, totidem filia: & sic ex omnibus ijs, quas à patrui maximi filio com- prehendimus, ductis per octo sedecies fiunt CXXVIII. *Patrui maioris nepos personas continet* XVI. *Est enim abaui abauíæue pro- nepos, & cum abauus octies numeretur, nepotes bis octies computati supradictũ numerum effi- ciunt, totidemq; patrui maioris neptis. Auun- culi item maioris nepos neptis eadem ratione personas cõplebuntur* XXXII. *Amitæ maio- ris nepos neptis eadem ratione: item materteræ maioris nepos neptis. Et sic ex omnibus colli- gũtur* CXXVIII. *His personis auus auia eius, de cuius cognatione quæritur, propiores sobri- ni sunt: pater mater, sobrinus sobrina, is de cu- ius cognatione quæritur, sobrino natus est. hic proximo nomine definitur parẽti suo sobrinus, ut Trebatius ait rationem quoq; nominis hanc reddidit, quod ultimi gradus cognationũ sobri-*

*norum sunt. Itaque sobrini filius rectè proximum nomē ab eo ipso, * cuius sobrini filius est, & dicetur, & ideo eos, qui ex sobrinis nati sunt, inter se proximum nomen appellarent. hos enim nullum proprium habere nomē quo inter se uocētur. Patrui magni, pronepos proneptis: auunculi magni pronepos proneptis: amitæ magnæ, pronepos proneptis: materteræ magnæ, pronepos proneptis: ex his omnibus* CXXVIII *personæ efficiuntur: quia singulæ appellationes* XVI *complent. Nam cùm (exempli gratia) patruus magnus quadrifariam intelligatur, ad singulorum patruorum magnorum personas quadriplicatus pronepos, item proneptis, triginta duas personas reddent: totq; quater numeratæ illam quæ præposita est summam efficiunt. eorū patres matresq; ei, de cuius cognatione quæritur, sobrini sobrinæq; sunt: ipse uerò eis de sobrino sobrináue natus. Patrui abnepos abneptis: auunculi, abnepos abneptis: amitæ, abnepos abneptis: materteræ, abnepos abneptis: hæc singula uocabula senas denas continent personas. patrui enim (uerbi gratia) abnepos sic enumerabitur, ut bifariā patruo accepto, quater pronepos, toties proneptis ducatur: & sic ad eorum filios ueniatur sexdecies computandos; eadem ratione*

*Huius sobrini filius dicetur.

tione ad filias, item ad cæteros. & per hoc ex omnibus efficietur numerus personarum CXXVIII. *Hi sunt ei de cuius cognatione quaritur, cōsobrinorum pronepotes, proneptesq́ꝫ. His ille, de cuius cognatione quæritur, patrui maximi, auunculi maximi, amitæ maximæ, materteræ maximæ, filius filia: item proaui proauiæ cōsobrinus. Fratris sororisq́ꝫ abnepos abneptis: & hi personas continent* CXXVIII. *Trinepotis filius, item filia: trineptis filius item filia: hi* CXXVIII. *fiunt, quod cùm trinepos trineptisq́ꝫ (ut suprà demonstrauimus)* LXIIII. *impleant: filij eorum eadem numeratione, totidemq́ꝫ filiæ computabuntur.*

FINIS.

RVBRICAE TOTIVS IVRIS CAESAREI ET PONTIFICII.

Et primô Institutionum Diui Iustiniani Imperatoris serenissimi.

LIBRI PRIMI.

16 *De capitis deminutione.*
17 *De legitima patronorum tutela.*
18 *De legitima parentum tutela.*
19 *De fiduciaria tutela.*
20 *De Attiliano tutore, & eo qui ex lege Iulia & Titia dabatur.*
21 *De authoritate tutorum.*
22 *Quibus modis tutela finitur.*
23 *De curatoribus.*
24 *De ſatiſdatione tutorum & curatorum.*
25 *De excuſationibus tutorũ uel curatorum.*
26 *De ſuſpectis tutoribus uel curatoribus.*

LIBRI II. INSTITVT.

RVBRICAE.

1 *DE rerum diuiſione, &c.*
2 *De rebus corporalibus et incorporalibus.*
3 *De ſeruitutibus ruſticorum prædiorum.*
4 *De uſufructu.*
5 *De uſu & habitatione.*
6 *De uſuſcapionibus, & lõgi temporis præſcriptionibus.*
7 *De donationibus.*
8 *Quibus alienare licet, uel non.*
9 *Per quas perſonas nobis adquiritur.*
10 *De teſtamentis ordinandis.*

Per

LIBRI IIII. INSTITVT. RVBRICAE.

FINIS.

Codicis D. Iuſtiniani Imperatoris glorioſisimi Rubricæ.

Libri I. Codicis.

1 *De nouo C. faciendo.*
2 *De Iuſtiniano C. confirmando.*
3 *De emendatione Codicis D. Iuſtiniani, & ſecunda eius editione.*
4 *De ſumma trinitate & fide catholica: & ut nemo publicè de ea contendere audeat.*
5 *De ſacroſanctis eccleſijs, & de rebus & priuilegijs earum.*
6 *De epiſcopis & clericis, orphanotrophijs, & xenodochijs, & ptochotrophijs, & aſceterijs, & monachis, & priuilegijs eorum, & caſtrenſi peculio, & de redimendis captiuis, & de nuptijs clericorum uetitis ſeu permiſsis.*
7 *De epiſcopali audientia, & de diuerſis capitulis quæ ad ius curamq; & reuerentiam pertinent pontificalem.*
8 *De hæreticis & Manichæis, &c.*
9 *Ne ſanctum baptiſma reiteretur.*

De

LIBRI III.

Vbi

LIERI V.

Ne

Quando

Quando

De bonis

ta or

De inde

LIBRI VII.

uiginti annorum.

34 *In quibus causis cessat longi temporis præscriptio.*

35 *Quibus non obijcitur longi temporis præscriptio.*

36 *Si aduersus creditorem.*

37 *De quadriennij præscriptione.*

38 *Ne rei dominicæ uel templorum uendicatio longi temporis exceptione sommoueatur.*

39 *De præscriptione triginta, uel quadraginta annorum.*

40 *De annali exceptione Italici contractus tollenda, & de diuersis temporibus, exceptionibus, & de præscriptionibus, & interruptionibus earum.*

41 *De alluuionibus, & paludibus, & pascuis ad alium statum translatis.*

42 *De sententijs præfectorum prætorio.*

43 *Quomodo, & quando iudex sententiam proferre debeat præsentibus partibus, uel una parte absente.*

44 *De sententijs ex periculo recitandis.*

45 *De sentētijs, & interlocutionibus omnium iudicum.*

46 *De sententia, quæ sine certa quātitate profertur.*

De ijs,

LIBRI VIII.

De

Si

Tri

Trium posteriorum librorum Codicis Rubricæ.

LIBRI X.

De

Tri

Trium poſteriorum librorum Codicis Rubricæ.

LIBRI X.

1 *DE iure fiſci.*
2 *De conueniendis fiſci debitoribus.*
3 *De fide inſtrumentorum, & de iure haſtæ fiſcalis, & de additionibus.*
4 *De uenditione rerum fiſcalium cōmunium cum priuatis.*
5 *Ne fiſcus rem quam uendidit euincat.*
6 *De ijs qui ex publicis rationibus mutuam acceperunt pecuniam.*
7 *Pœnis fiſcalibus creditores præferri.*
8 *De fiſcalibus uſuris.*
9 *De ſententijs aduerſus fiſcum latis retractandis.*
10 *De bonis uacantibus, & de incorporatione.*
11 *De delatoribus.*
12 *De petitionibus bonorum ſublatis.*
13 *De ijs qui ſe deferunt.*
14 *Si liberalitatis imperialis ſocius ſine hærede deceſſerit.*
15 *De theſauris.*
16 *De annonis & tributis.*
17 *De indictionibus.*

De

De

De

Nulli

32 *De debitoribus ciuitatum.*
33 *De periculo nominatorum.*
34 *De periculo eorum qui pro magiſtratibus interuenerunt.*
35 *Quo quiſque ordine conueniatur.*
36 *Ne quis liber inuitus actum Reipublicæ gerere cogatur.*
37 *Sumptus iniuncti muneris ad omnes collegas pertinere.*
18 *De ijs qui ex officio quod adminiſtrauerũt, conueniuntur.*
39 *De ſolutionibus & liberationibus debitorum ciuitatis.*
40 *De ſpectaculis ſcenicis, & lenonibus.*
41 *De expenſis ludorum.*
42 *De aquæductibus.*
43 *De gladiatoribus.*
44 *De uenatione ferarum.*
45 *De maiuma.*
46 *Vt armorũ uſus ĩſcio prĩcipe ĩterdictus ſit.*
47 *De agricolis, & cenſitis & colonis.*
48 *De capitatione ciuium cenſibus eximenda.*
49 *In quibus cauſis coloni cenſiti dominos accuſare poſſunt.*
50 *De colonis Palæſtinis.*
51 *De colonis Thracenſibus.*

De agri

De agen

Rubricæ Feudorum.

LIBRI I.

lis

De

De

Constitutiones Friderici secundi Imperatoris: quas nõnulli Collationem XI. appellant: & alij, Extrauagantes.

1 *Quomodo in læsæ maiestatis crimine procedatur.*

2 *Qui sint rebelles.*

3 De *pace Constantiæ composita inter Imperatorem Fridericum, & filium eius Henricum, & quosdam nobiles Alemaniæ ex una parte, & ciuitates Lombardiæ, Marchiæ, & Romandiolæ ex altera.*

Rubricæ

Rubricæ Digesti Veteris.

Libri I.

LIBRI II.

LIBRI III.

LIBRI IIII.

LIBRI V.

De pa

De iu

De

5 *De præscriptis uerbis, & in factum actionibus.*

LIBRI XX.

1 *DE pignoribus, & hypothecis, & qualiter ea contrahātur, & de pactis eorum.*

2 *In quibus causis pignus uel hypotheca tacitè contrahatur.*

3 *Quæ res pignori obligari non possunt.*

4 *Qui potiores in pignore uel hypotheca habeātur, & de ijs qui priorum creditorum loco succedunt.*

5 *De distractione pignorum uel hypothecarum.*

6 *Quibus mod. pignus, uel hypotheca soluitur.*

LIBRI XXI.

1 *DE ædilitio edicto, & redhibitoria, & quanto minoris actione.*

2 *De euictionibus, & duplæ stipulationibus.*

3 *De exceptione rei uenditæ, & traditæ.*

LIBRI XXII.

1 *DE usuris, & fructibus, & causis, & omnibus accessionibus, & mora.*

2 *De nautico fœnore.*

3 *De probationibus, & præsumptionibus.*

4 *De fide instrumentorum.*

LIBRI XXIII.

LIBRI XXIIII.

Rubricæ Digesti Infortiati: Et primo primi Libri, qui est xxv. Digestorum.

De lib

Rubricæ Digesti noui: Et primò primi libri, qui est xxxix Digestorum.

1 *DE operis noui nuntiatione.*
2 *De damno infecto.*
3 *De aqua pluuia arcenda.*
4 *De publicanis, & uectigalibus, & cõmißis.*
5 *De donationibus.*
6 *De mortis causa donationibus.*

LIBRI II.

1 *DE manumißionibus.*
2 *De manumißis uindicta.*
3 *De manumißionibus quæ seruis ad uniuersitatem pertinentibus imponuntur.*
4 *De manumißis testamento.*
5 *De fideicommissarijs libertatibus.*
6 *De ademptione libertatis.*
7 *De statuliberis.*
8 *Qui sine manumißione ad libertatem perueniunt.*
9 *Qui & à quibus manumißi liberi non fiant: & ad legem Aeliam Sentiam.*
10 *De iure aureornm annulorum.*
11 *De natalibus restituendis.*

De lib

LIBRI III.

LIBRI IIII.

LIBRI VI.

LIBRI VII.

LIBRI VIII.

LIBRI IX.

LIBRI X.

LIBRI XI.

LIBRI XII.

Rubricæ Authenticorum.

Collationis I.

COLLATIONIS II.

DE non aliena͂dis aut permutandis rebus Ecclesiasticis immobilibus, &c.

1 *Vt iudices sine quoque suffragio fiant.*
2 *Iusiurandum quod præstatur ab ijs qui ad-*
3 *ministrationem accipiunt.*
4 *Vt ecclesia Romana centum annorum habeat præscriptionem.*
5 *De referendarijs sacri palatij.*
6 *De incestis & nefarijs nuptijs.*

COLLATIONIS III.

1 *DE lenonibus.*
2 *De defensoribus ciuitatum.*
3 *De mensura ordinandorum clericorum.*
4 *De mandatis principum.*
5 *De triente & semisse, & successionibus filiorum, & nepotum naturalium, uel collationibus, aut distributionibus.*
6 *De filijs ante dotalia instrumenta natis.*
7 *De administra͂tibus officia in sacris appellationibus.*

COLLATIONIS IIII.

1 *DE nuptijs.*
2 *De appellationibus, & intra quæ tempora appellari debeat.*
3 *De consulibus.*

Vt

Vt

17 *Vt nullus ædificet oratorij domos, præter uoluntatem episcopi &c.*

18 *Vt ab illustribus, & qui super eā dignitatem sunt, omnimodo sup pecuniarijs causis, sed & iniuriarū criminaliter per procuratorem dicantur: clarißimis autē in pecuniarijs licere per procuratorem & per se litigans.*

19 *Vt ordinariæ præfecturæ urbanæ, & prætorianæ duæ, & præfecturæ quæ in cingulo, & quæ in actu sunt, solæ, non etiam honorariæ liberent à curiali fortuna.*

20 *Vt omnes obediāt iudicibus prouinciarū, & in criminalibus, & in pecuniarijs causis &c.*

Collationis VI.

1 *QVibus modis naturales efficiantur legitimi, & sui supra illos modos &c.*

2 *Vt ij qui obligatas se habere perhibent res minorum. aut obligati sunt eis, ad eorum gubernacionem penitus non accedant, & ut curatores nullo modo suscipiant ceßiones aduersus eos quorū curationem agunt, aut egerunt: hæc autem generaliter ualebunt &c.*

3 *De instrumentorū cautela & fide: Et primò de deposito, & de mutuo, & alijs documē-*

tis priuatè quidem scriptis, &c.

4 *Hæc constitutio interpretatur priorem cõstitutionem de ijs, qui ingrediuntur in monasterium, & de substantijs eorum ex quo tempore oporteat eam ualere.*

5 *Vt non luxurientur contra naturam: neq; iurent per capillos, aut aliquid huiusmodi: neq; blasphementur in Deum.*

6 *Vt liberti de cætero aureo nõ indigeãt annulo, & ut pristinis restituãtur natalibus &c.*

7 *Apud quos oportet causas dicere monachos & asceterias.*

8 *De quæstore.*

9 *Constitutio quæ dignitatibus & ẽpiscopatu filium liberat à patria potestate.*

10 *De iudicibus: & ut nullatenus cum iureiurando eligatur aliquis iudex &c.*

11 *Vt clerici apud proprios episcopos primùm cõueniãtur: & post hoc apud ciuiles iudices.*

12 *De consanguineis & uterinis fratribus.*

13 *De armis.*

14 *De deposito & denũtiationibus inquilinorum &c.*

Collationis VII.

1 Q*Vibus modis naturales efficiuntur sui, & de eorum ex testamento, seu ab inte*

intestato successione.

2 *De testibus.*

3 *De immensis donationibus in filios factis.*

4 *Vt sine prohibitione matres debitrices, & creditrices tutelam gerant minorum, neque iusiurandum præstent, quòd non uenient ad secunda uota.*

5 *Vt exactione instante dotis primæ, & secundæ, uiro ad secunda uota migrante, præponatur uxor prima, uel ex priori matrimonio, &c.*

6 *De administrationibus.*

7 *De executoribus, & qui conueniuntur, & rẽconueniuntur.*

8 *De æqualitate dotis, & propter nuptias donationis, & de augmẽto dotis, & propter nuptias donationis, & de priuilegio dotis, &c.*

9 *De duobus reis promittendi.*

10 *De tempore non solutæ pecuniæ super dotẽ.*

COLLATIONIS VIII.

1 *NEque uirum quod ex dote est, neq; mulierem ex sponsalitia largitate lucrum proprium habere, sed seruare dominiũ filijs suis: uel si ad secundas nuptias non ueniant, usu solo in lucro consistente, &c.*

2 *De appellationibus.*

De testa

Colla

COLLATIONIS IX.

allegationes, cogatur ab Episcopis hoc agere: & ut quando in suspicionem habuerint iudices pariter audiat causam, & ciuitatis episcopus, &c.

11 *De usuris nauticis.*

12 *De interdictis collegijs hæreticorum.*

13 *De raptis mulieribus, quæ raptoribus nubunt.*

14 *De collationibus, & alijs capitulis.*

15 *De sanctißimis Episcopis, & Deo amabilibus, & reuerendißimis presbyteris, & clericis, & monachis.*

FINIS.

Rubricæ Iuris Canonici, Decretalium Libri I.

1 DE *summa trinitate, & fide catholica.*

2 *De constitutionibus.*

3 *De rescriptis.*

4 *De consuetudine.*

5 *De postulatione prælatorum.*

6 *De electione, & electi potestate.*

7 *De translatione episcopi.*

De au

8 *De authoritate, & usu pallij.*
9 *De renuntiatione.*
10 *De supplenda negligentia prælatorum.*
11 *De temporibus ordinationum, & qualitate ordinandorum.*
12 *De scrutinio in ordine faciendo.*
13 *De ordinatis ab episcopo, qui renuntiauit episcopatui.*
14 *De ætate, & qualitate, & ordine præficiendorum.*
15 *De sacra unctione.*
16 *De sacramentis non iterandis.*
17 *De filijs presbyterorum ordinandis, uel non.*
18 *De seruis non ordinandis, & eorum manumißione.*
19 *De obligatis ad ratiocinia ordinãdis, uel nõ.*
20 *De corpore uitiatis ordinandis, uel non.*
21 *De bigamis non ordinandis.*
22 *De clericis peregrinis.*
23 *De officio archidiaconi.*
24 *De officio archipresbyteri.*
25 *De officio primicerij.*
26 *De officio sacristæ.*
27 *De officio custodis.*
28 *De officio uicarij.*
29 *De officio, & potestate iudicis delegati.*

De offi

LIBRI II.

De plus

26 De teſtamento, & ultimis uoluntatibus.
27 De ſucceſsionibus ab inteſtato.
28 De ſepulturis.
29 De parochijs, & alienis parochianis.
30 De decimis, primitijs, & oblationibus.
31 De regularibus, & trãſeũtibus ad religionẽ.
32 De conuerſione coniugatorum.
33 De conuerſione infidelium.
34 De uoto, & uoti redemptione.
35 De ſtatu monachorum, & canonicorum regularium.
36 De religioſis domibus, ut epiſcopo ſint ſubiectæ.
37 De capellis monachorũ, & aliorũ religioſorũ
38 De iure patronatus.
39 De cẽſibus, exactionibus, et procurationibus
40 De conſecratione Eccleſiæ, uel altaris.
41 De celebratione miſſarum, & ſacramento Euchariſtiæ.
42 De baptiſmo, & eius effectu.
43 De preſbytero non baptizato.
44 De cuſtodia euchariſtiæ, chriſmatis, & aliorum ſacramentorum.
45 De reliquijs, & ueneratione ſanctorum.
46 De obſeruatione ieiuniorum.
47 De purificatione poſt partum.

De ma

16 De matrimonio contracto contra interdictū Ecclesiæ.

17 Qui filij sint legitimi.

18 Qui matrimonium accusare possunt, uel contra illud testificari.

19 De diuortijs.

20 De donationibus inter uirum, & uxorem, & de dote post diuortium restituenda.

21 De secundis nuptijs.

LIBRI V.

1 DE accusationibus, inquisitionibus, & denuntiationibus.

2 De calumniatoribus.

3 De simonia: et ne aliquid pro spiritalibus exigatur, uel promittatur.

4 Ne prælati uices suas, uel ecclesias sub annuo censu concedant.

5 De magistris: & ne aliquid exigatur pro licentia docendi.

6 De Iudæis, & Saracenis, & eorum seruis.

7 De hæreticis.

8 De schismaticis, & ordinatis ab eis.

9 De apostatis, & reiterantibus baptisma.

10 De ijs, qui filios occiderunt.

11 De infantibus, & languidis expositis.

12 De homicidio uoluntario, uel casuali.

De pœ

FINIS.

Rubricæ ſexti Libri Decretalium.

LIBRI I.

LIBRI II.

LIBRI IIII.

LIBRI V.

Rubricæ Clementinarum.

LIBRI I.

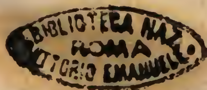
1 DE *summa Trinitate, & fidé catholica.*
2 De *rescriptis.*
3 De *electione, & electi potestate.*
4 De *renuntiatione.*
5 De *supplenda negligentia prælatorum.*
6 De *ætate & qualitate, & ordine præficiendorum.*
7 De *officio uicarij.*
8 De *officio, & potestate iudicis delegati.*
9 De *officio ordinarij.*
10 De *procuratoribus.*
11 De *in integrum restitntione.*

LIBRI II.

1 DE *iudicijs.*
2 De *foro competenti.*
3 De *causa possessionis & proprietatis.*
4 De *dolo & contumacia.*
5 *Vt lite pendente nihil innouetur.*
6 De *sequestratione possessionum & fructuum.*
7 De *probationibus.*
8 *De testibus.*
9 De *iureiurando.*
10 De *exceptionibus.*

LIBRI IIII.

FINIS.

Lugduni,
Apud Theobal-
dum Paganum.

ALFREDO FARNESI
ROMA
Piè di Marmo 19-20
Legatore di Libri

